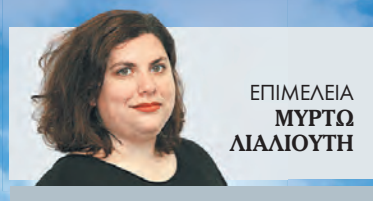

ΚΥΚΛΟΣ ΙΔΕΩΝ Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ

«ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ Ή Η ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ;»

Εδώ και αρκετά χρόνια μοιάζει λες και βρισκόμαστε μπλεγμένοι σε μια σειρά αλληπάλλων κρίσεων. Οικονομικές, ανθρωπιστικές, εθνικές, διεθνείς και υγειονομικές, οι κρίσεις έγιναν πια ένας νέος τρόπος ζωής – μετράμε πια δύο χρόνια υπό διαρκή επαγρύπνηση λόγω πανδημίας. Το σύνθημα για επιστροφή στην κανονικότητα δεν έχει την ίδια ισχύ που είχε κάποτε. Μήπως τελικά τις συνηθίσαμε τις κρίσεις; Μήπως κάπως έτσι θα μοιάζει το κανονικό από εδώ και πέρα; Ο «Κύκλος Ιδεών» του Ευάγγελου Βενιζέλου παρέμεινε ενεργός και μέσα στην πανδημία και αυτή τη φορά, επιστρατεύοντας 98 συμμετέχοντες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, επιχείρησε να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα της νέας κανονικότητας και της σχέσης μας με τις κρίσεις που διαμορφώνουν την καθημερινότητά μας και ορίζουν τη θέση της Ελλάδας και

των συμμάχων της στον παγκόσμιο χάρτη. Τις δύο μέρες που βρέθηκαν στο Μουσείο Μπενάκη οι προσκεκλημένοι του «Κύκλου» ανέλυσαν τη θέση της Ελλάδας απέναντι στα νέα μεγάλα διακυβεύματα, όπως η κλιματική αλλαγή και η τεχνητή νοημοσύνη και το στοίχημα της συμπεριληπτικότητας της ελληνικής οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στην κρίση, την ανάκαμψη και τις νέες κοινωνικές ανισότητες. Συζήτησαν για τη στρατηγική ανασυγκρότηση της Δύσης και τον ρόλο του ΝΑΤΟ στην Μεσόγειο και στα Βαλκάνια μετά το Αφγανιστάν, καθώς και για τα νέα θεσμικά διλήμματα με τα οποία βρίσκεται αντιμέτωπη η Ευρώπη. Κι όλα αυτά στο πλαίσιο της ανθεκτικότητας του πολιτικού συστήματος, που ισορροπεί μεταξύ πολιτικής ορθότητας και ανορθολογισμού. Και η νέα κανονικότητα θέλει την εξήγησή της.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΥΡΤΩ
ΛΙΑΛΙΟΥΤΗ

Η μυστική βοή των πλησιαζόντων γεγονότων

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΑΣΤΡΟ-
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η απόφαση του Κύκλου Ιδεών να αφιερώσει την εναρκτήρια συζήτηση στο ενδιαφέρον συνέδριο: «Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ V», στις προκλήσεις του μέλλοντος, σηματοδοτεί τη σημασία που δίνεται πλέον στον δημόσιο διάλογο στην έννοια και τη σημασία της επιστημονικά τεκμηριωμένης προσέγγισης του μέλλοντος και της κατάλληλης προετοιμασίας της Πολιτείας, των θεσμών, της οικονομίας και της κοινωνίας.

Σήμερα, είναι ολοφάνερο πως το ανθρώπινο είδος, συνολικά, δρα ως μία αποφασιστική «δύναμη» έχοντας τη δυνατότητα να αναδιαμορφώνει ριζικά το γήινο περιβάλλον. Είναι πλέον σε θέση να επηρεάζει το μέλλον της ζωής και της εξέλιξης στον πλανήτη. Αυτή ακριβώς η ιδιαίτερη βιολογική-τεχνολογική δύναμη του είδους μας ορίζεται από την ταυτότητα της νέας «*ανθρωποκαινών* εποχής», που συνδυάζεται πλέον και με τα επιπρόσθετα χαρακτηριστικά της post Covid περιόδου. Και αυτή η εποχή απαιτεί κατάλληλη προετοιμασία και διαφορετικό τρόπο σκέψης.

Η απόφαση του Πρωθυπουργού να συστήσει την Ομάδα Foresight, συνιστά εμπράκτως μετατόπιση της αντίληψης του μέλλοντος από χρονικό ορόσημο σε ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης. Σκοπός δεν είναι να γίνουν προβλέψεις (άλλωστε το μέλλον είναι απρόβλεπτο), αλλά η αλλαγή της νοοτροπίας συλλογισμού και διαμόρφωσης του μέλλοντος. Την καλλιέργεια μίας νέας κουλτούρας σκέψης σχετικά με την «αντίληψη των προσερχομένων» (Φιλόστρατος), ή την αναγνώριση της «μυστικής βοής των πλησιαζόντων γεγονότων» (Καβάφης), μέσα σε μία εποχή ραγδαίων εξελίξεων. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η ανθρωπότητα τα επόμενα 10 χρόνια θα βιώσει αλλαγές που θα ισοδυναμούν με τα προηγούμενα 100!

Το Foresight αποτελεί μια κουλτούρα συνδυασμένων πολιτικών, μελλοντο-εστιασμένη και ευαίσθητη στον «σχεδιασμό σεναρίων» μέσα από την «ανίχνευση του ορίζοντα» (συλλογή τάσεων) και την ανάγνωση των «ασθενών σημάτων», δηλαδή των πρώτων, δειλών ενδείξεων που ενέχουν δυναμική για τη λιγότερο ή περισσότερο μακροπρόθεσμη και δομικά μεταβολή των πραγμάτων. Μία συμμετοχική διαδικασία πολιτών, θεσμών, επιστημόνων, όπως άλλωστε επιβάλλει το μέλλον.

Ο Γιάννης Μαστρογεωργίου είναι γ.γ. Επικοινωνίας, επικεφαλής Ομάδας Foresight υπό τον Πρωθυπουργό

Η συζήτηση για το μέλλον και ο εξανθρωπισμός του ψηφιακού καπιταλισμού

ΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ
ΤΣΕΚΕΡΗ

Κατά την τελευταία περίοδο, η συζήτηση για το μέλλον, συχνά με τη δομημένη μορφή της «στρατηγικής προοπτικής διερεύνησης», έρχεται δυναμικά στο προσκήνιο, τόσο σε εγχώριο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δημιουργώντας έναν εντυπωσιακό πλούτο σεναρίων σχετικά με τα νέα μεγάλα διακυβεύματα. Τα διακυβεύματα αυτά αναφέρονται κυρίως σε «μεγατάσεις», όπως η κλιματική κρίση, η ψηφιοποίηση και η ραγδαία διάδοση της τεχνικής νοημοσύνης.

Πρόκειται για μη αναστρέψιμες διαδικασίες και παγκόσμιες προκλήσεις, οι οποίες μπορούν να απαντηθούν επαρκώς μόνο με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, κοινές αξίες, πνεύμα ευρείας συνεργασίας και συνεκτικό δημοκρατικό όραμα. Με άλλα λόγια, απαιτούν ένα καινούργιο αφήγημα που θα χτιστεί πάνω σε μια γενικευμένη θεώρηση της οικονομίας και της ανθρωπότητας στο σύνολό της, μια θεώρηση που θα εμπνεύσει μελλοντο-στραφείς πολιτικές για τη μετατροπή των πολύπλοκων διακινδυνεύσεων σε ευκαιρίες για όλους, της ραγδαίας αλλαγής σε βιώσιμη προσαρμογή και της ψηφιακής εξουσίας σε ψηφιακή ευημερία και ευζωία.

Ειδικότερα, η δομική σύγκλιση και σύζευξη τεχνολογίας και ηθικής, καπιταλισμού και δημοκρατίας, πρέπει να τοποθετηθεί στην καρδιά αυτών των πολιτικών, σε συνδυασμό με τη συστηματική οικοδόμηση ψηφιακού ανθρώπινου, κοινωνικού και θεσμικού κεφαλαίου. Μια τέτοια σύζευξη μπορεί να απελευθερώσει τις υγιείς δυνάμεις της πρόοδου, της προσδοκίας και της ελπίδας, επαναπροσδιορίζοντας ριζικά το νόημα και τους σκοπούς της ζωής στην αναδυόμενη Κοινωνία της Τεχνικής Νοημοσύνης, με αίτημα όχι την ανατροπή του ψηφιακού καπιταλισμού αλλά τον ριζικό εξανθρωπισμό του.

Ο Χαράλαμπος Τσέκερης είναι αντιπρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής & Τεχνολογίας, ερευνητής ΕΚΚΕ

Το αβέβαιο μέλλον ως πρόκληση και ευκαιρία

ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ
ΧΡΙΣΤΟΦΙ-
ΛΟΠΟΥΛΟΥ

Η χρήση μεθοδολογιών foresight έχει να επιδείξει εντυπωσιακά αποτελέσματα στον χώρο των επιχειρήσεων, ωστόσο η αξιοποίησή τους από κυβερνήσεις είναι ακόμη περιορισμένη κυρίως λόγω των σύντομων πολιτικών κύκλων που ευνοούν μία πολιτική ατζέντα με σύντομο χρονικό ορίζοντα. Ωστόσο, οι εκθετικές σύνθετες αλλαγές και γεγονότα όπως η πανδημία, εισαγάγουν εμφατικά την ανάγκη του μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και της μελέτης του μέλλοντος.

Σε αυτήν την κατεύθυνση, η Έδρα UNESCO on Futures Research, στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Ερευνας, μαζί με την ομάδα Foresight στην κυβέρνηση, υλοποιούν έρευνα για την εξέλιξη του οικοσυστήματος καινοτομίας στην Ελλάδα προς το 2035, για λογαριασμό της Αναπτυξιακής Τράπεζας Επενδύσεων (EATE). Στα πρώτα λοιπόν ευρήματα περιλαμβάνονται οι σημαντικές προκλήσεις που έρχονται από το metaverse και τη συγχώνευση εικονικού και πραγματικού κόσμου, η οποία ίσως έλθει συντομότερα από όλες τις προβλέψεις καθώς ήδη δημιουργείται μία παράλληλη ψηφιακή πραγματικότητα που δεν μπορεί να αγνοηθεί. Επίσης, σε αυτό το αρχικό στάδιο της έρευνας εμφανίστηκαν αρκετές φορές για να αγνοηθούν οι «Deep Technologies», οι οποίες φαίνεται ότι αποτελούν ευκαιρία για χώρες, όπως η Ελλάδα, οι οποίες βρίσκονται στην περιφέρεια της παγκόσμιας καινοτομίας. Αυτές οι τεχνολογίες φαίνεται ότι δίνουν μια ευκαιρία σε ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα και startups, με αξιόλογες ιδέες, να σχεδιάσουν προϊόντα και υπηρεσίες που δίνουν νέες λύσεις.

Να σημειώσω τέλος, ότι το μέλλον είναι διανυσματικό μέγεθος. Η κατεύθυνση και η ταχύτητα εξέλιξής του εξαρτώνται άμεσα από δύο σημαντικές παραμέτρους, αφενός τις νέες τεχνολογίες, και αφετέρου από την εικόνα που έχει για το μέλλον η ίδια η κοινωνία. Στην κοινωνία εστιάζει η έρευνα που υλοποιούμε σε ευρωπαϊκό πλαίσιο για να ακούσουμε και να κατανοήσουμε τους φόβους και τις ελπίδες των πολιτών για το μέλλον, όπου και τους καλούμε να συμμετέχουν: bit.ly/our_futures.

Ο Επαμεινώνας Χριστοφιλόπουλος είναι κάτοχος της Έδρας UNESCO on Futures Research, πρόεδρος του European Foresight Network

Αδιάβαστη η Ευρώπη στην ενεργειακή κρίση

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΑΝΙΑΤΗ

Δυστυχώς, η Ευρώπη πιάστηκε αδιάβαστη στην πρόσφατη ενεργειακή κρίση, με άδειες αποθήκες φυσικού αερίου, καμία πρόβλεψη νέων συμβολαίων, καμία ενιαία ευρωπαϊκή στρατηγική, παρά μόνο μεμονωμένες εθνικές αντιδράσεις. Η ταχεία μετάβαση στην πράσινη ενέργεια πρέπει να γίνει με ομαλό και δημοκρατικό τρόπο (χωρίς νέα «κίτρινα γιλέκα») και με διαμόρφωση ενός **νέου ευρωπαϊκού ενεργειακού δόγματος: Πράσινη μετάβαση με ενεργειακή ασφάλεια, δικαιοσύνη και δημοκρατία**. Το δημόσιο χρήμα, (€1,2 δισ. Ελλάδας και €100 δισ. της ΕΕ), που θα στηρίξει νοικοκυριά και μικρομεσαίους, θα κατευθυνθεί στα έσοδα των προμηθευτριών χωρών (Ρωσία, Νορβηγία, Κατάρ, ΗΠΑ, Αλγερία κ.ά.). Απροετοίμαστη και η Ελλάδα, ως μη όφειλε. Ετοιμή από το 2013 η μελέτη για την υπόγεια αποθήκη φυσικού αερίου στον Πρίνο, η αντίληπτοταμείωση της Αμφιλοχίας, από αρχές 2015 η περιβαλλοντική μελέτη για το φράγμα Μεσοχωράς. Δυστυχώς, καμία εξέλιξη όλα αυτά τα χρόνια.

Η παγκόσμια μετάβαση σε ένα πράσινο κυκλικό παραγωγικό μοντέλο, θα κοστίσει έως το 2050 πάνω από \$130 τρις. Τέτοιες συγκλονιστικού είδους επενδύσεις, πολλές από τις οποίες σε αναπτυσσόμενες χώρες, απαιτούν τη δημιουργία ενός **παγκόσμιου κλιματικού Bretton Woods** με τη συνεργασία των μεγάλων οικονομιών και των παγκόσμιων χρηματοδοτικών φορέων (IMF, World Bank, Reconstruction Banks, etc).

Η Ελλάδα από το 2014 βρίσκεται στην 6η καλύτερη παγκόσμια θέση στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές και στην 2η πανευρωπαϊκά καλύτερη θέση στην εξοικονόμηση ενέργειας. Με αξιοποίηση του ενταγμένου από το 2013 στα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα ηλεκτρικού καλωδίου Ισραήλ - Κύπρος - Κρήτη - Αττική (EuroAsia Interconnector) και του νέου καλωδίου Αίγυπτος - Κύπρος - Κρήτη - Αττική (EuroAfrica Interconnector), μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κόμβο διαμεταφοράς πράσινου ηλεκτρισμού, με την προϋπόθεση να προωθηθεί τη δημιουργία μιας νέας Ηλεκτρικής Λεωφόρου (Electric Highway) από την Ελλάδα προς την υπόλοιπη Ευρώπη.

Ο καθηγητής Γιάννης Μανιάτης είναι ηρ. υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής

Τα τεχνολογικά και χρηματοοικονομικά μονοπάτια μετάβασης στην αειφορία

ΤΗΣ ΔΡΟΣ
ΦΟΙΒΗΣ
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ

Η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει ταυτόχρονα τέσσερις μεγάλες κρίσεις. Πανδημία Covid-19, οικονομική ύφεση που απορρέει απ' αυτήν, κλιματική αλλαγή και κατάρρευση της βιοποικιλότητας, συνθέτουν ένα υπαρκτικό πρόβλημα που η αντιμετώπισή του απαιτεί ριζοσπαστικούς μετασχηματισμούς και διακρατικές συνεργασίες μέσα στο πλαίσιο πολιτικών που διαμορφώνουν η Ατζέντα 2030, η Συμφωνία των Παρισίων και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

Για την τελευταία, έχει προϋπολογιστεί €1 τρις., ενώ επιπλέον €750 δισ., μέσω του NextGenerationEU και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας προορίζονται για την επανεκκίνηση των οικονομιών σε ένα πράσινο, ψηφιακό και δίκαιο μονοπάτι που θα οδηγήσει σε κλιματική ουδετερότητα έως το 2050. Πέρα από τη χρηματοδότηση που είναι αναγκαία, μια αειφόρος ανάκαμψη απαιτεί συστημική προσέγγιση, δηλαδή την αντιμετώπιση των συμμετεχόντων ως μέρη που αλληλοσπειρούν τόσο μεταξύ τους όσο και με το περιβάλλον τους, καθώς και ανάπτυξη σύνθετων λύσεων από διάφορα πεδία, πάντα με γνώμονα την επιστήμη, ώστε να σχεδιαστούν τεχνολογικά και χρηματοδοτικά μονοπάτια μετάβασης στην αειφορία, εξειδικευμένα στις ανάγκες κάθε χώρας.

Η φετινή Εκθεση του SDSN, στου οποίου τον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό κόμβο συμπτρεδρεύω, προτείνει τεχνολογικά και οικονομικά μονοπάτια μετάβασης στην αειφορία, αξιοποιώντας διεπιστημονικές λύσεις για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυκλική οικονομία, λύσεις βασισμένες στη φύση και έργα μετριασμού της κλιματικής αλλαγής. Αναφορικά με την προστασία όσων πλήττονται από τις πολιτικές για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα, η έκθεσή μας δείχνει ότι μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής, όπως αναδιανομή εσόδων από κλιματικούς φόρους, στοχευμένα μέτρα ενεργειακής αναβάθμισης, προγράμματα διατήρησης των θέσεων εργασίας και χρηματοδότηση επιδοτήσεων για νέες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών, μπορούν να συμβάλουν στην ταυτόχρονη εφαρμογή των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, αυξάνοντας ταυτόχρονα την κοινωνική ισότητα και συνοχή, ενισχύοντας την απασχόληση και παράγοντας θετικούς πολλαπλασιαστές ανάπτυξης σε όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες.

Από την πρόσφατη Σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα στη Γλασκώβη (COP26), στην οποία συμμετείχα ως πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιστημονικής Ένωσης Οικονομολόγων του Περιβάλλοντος, έγινε ξεκάθαρο η άνευ προηγουμένου κινητοποίηση των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών για χρηματοδότηση βιώσιμων επενδύσεων. Το άθροισμα των κεφαλαίων παγκοσμίας που έχει δεσμευτεί για την επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, ξεπέρασε τα 130 τρισεκατομμύρια δολάρια, από μόλις 5 τρισεκατομμύρια δολάρια όταν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία ανέλαβαν τα νήια της προεδρίας της COP26 από τη Χιλή και την Ισπανία το 2019. Η επιτάχυνση της μετάβασης στην αειφορία υποστηρίζεται επίσης από τις περισσότερες ηγεσίες των χωρών της Δύσης, οι οποίες έχουν θέσει στόχο να μηδενίσουν το ισοζύγιο άνθρακα έως το 2050. Η Κίνα και η Ρωσία τα μεταθέτουν για το 2060, ενώ η Ινδία για το 2070.

Η Φοίβη Κουντούρη είναι καθηγήτρια στη Σχολή Οικονομικών Επιστημών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, διευθύντρια στο Εργαστήριο Ερευνας στην Κοινωνικό-Οικονομική και Περιβαλλοντική Αειφορία (ReSEES), διευθύντρια της Μονάδας Αειφόρου Ανάπτυξης (SDU) και του EIT Climate-KIC Hub Ελλάδας, του Ερευνητικού Κέντρου Αθήνα. Εκλεγμένη πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Οικονομολόγων Περιβάλλοντος και Πόρων (EAERE), εκλεγμένο μέλος της Παγκόσμιας Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών (VAAS) και συνδιευθύντρια του Δικτύου Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης Ευρώπης (UN SDSN Europe) και Ελλάδας (UN SDSN Greece). Etilons είναι μέλος της εθνικής επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή. Προσωπική ιστοσελίδα: phoebekoundouri.org

Μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής, όπως αναδιανομή εσόδων από κλιματικούς φόρους, στοχευμένα μέτρα ενεργειακής αναβάθμισης, προγράμματα διατήρησης των θέσεων εργασίας και χρηματοδότηση επιδοτήσεων για νέες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών, μπορούν να συμβάλουν στην ταυτόχρονη εφαρμογή των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Ευρωπαϊκή πολιτική κυβερνοασφάλειας ως βασικός πυλώνας της πολιτικής ασφάλειας της Ενωσης

ΤΗΣ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ
ΣΠΑΝΟΥ

Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο καθώς και η πρόληψη και καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος είναι πολιτικές προτεραιότητες για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο πλαίσιο αυτό, τον Δεκέμβριο του 2020 υιοθετήσαμε μια νέα πενταετή ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο προτείνοντας μια σειρά από νομικές και πολιτικές πρωτοβουλίες με στόχο να ενισχύσουμε το επίπεδο ασφάλειας αλλά και τη συλλογική ανθεκτικότητα και ετοιμότητα της Ευρώπης έναντι κάθε είδους κυβερνοαπειλών.

Μια emblematicή νομοθετική πρωτοβουλία για την ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η πρόταση για την αναθεώρηση της Οδηγίας NIS (γνωστή ως NIS2). Η Οδηγία NIS, που τέθηκε σε ισχύ το 2018 και έχει πλήρως ενσωματωθεί και στην ελληνική νομοθεσία. Η Οδηγία NIS ήταν το πρώτο ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο που θεσπίζει σε ευρωπαϊκό επίπεδο συγκεκριμένα μέτρα και υψηλά πρότυπα για την ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας σε όλους τους κρίσιμους τομείς της οικονομίας και κοινωνίας μας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την εξέλιξη και τη δραματική αύξηση των κυβερνοεπιθέσεων, ειδικά την περίοδο της πανδημίας, είναι πλέον αναγκαίο να επικαιροποιήσουμε αυτή την Οδηγία ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κυβερνοαπειλές.

Μαζί με τη NIS2 καταθέσαμε και μια πρόταση για μια νέα Ευρωπαϊκή Οδηγία για την ανθεκτικότητα σε κρίσιμες υποδομές (γνωστή με το ακρωνύμιο CER) θέλοντας να εναρμονίσουμε τους τομείς που καλύπτει η οδηγία NIS2, που αφορά αποκλειστικά την κυβερνοασφάλεια, με την αντίστοιχη Οδηγία που αφορά γενικότερα την ανθεκτικότητα των κρίσιμων υποδομών ενάντια σε απειλές ή καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Και οι δυο αυτές νομοθετικές προτάσεις βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο και ελπίζουμε σύντομα να υιοθετηθούν.

Οι αναθεωρήσεις αυτές έχουν ως στόχο την επικαιροποίηση των ευρωπαϊκών κανόνων σύμφωνα με το νέο στρατηγικό δόγμα της ΕΕ για την πολιτική ασφάλειας, που καταργεί την εσφαλμένη διάκριση μεταξύ κυβερνοχώρου και φυσικού χώρου και αντιμετωπίζει την ασφάλεια ολιστικά και όχι θεματικά και αποσπασματικά. Δηλαδή δεν αναγνωρίζει τη διάκριση μεταξύ φυσικών/παραδοσιακών απειλών και ψηφιακών απειλών/κυβερνοαπειλών. Η νέα αυτή προσέγγιση είναι καθοριστική για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών. Οι υβριδικές απειλές εστιάζουν στην αποσταθεροποίηση των κοινωνιών μας και των δημοκρατιών, με πρόσφατο χαρακτηριστικό παράδειγμα τις υβριδικές επιθέσεις στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το νέο στρατηγικό δόγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια περιγράφεται διεξοδικά στη στρατηγική για την Ένωση Ασφάλειας 2020-2025. Η νέα αυτή στρατηγική έχει ως στόχο την καλύτερη θωράκιση της Ένωσης και των κρατών μελών της απέναντι στις σύγχρονες απειλές και επιδιώκει να προστατεύσει όλους τους ευρωπαίους πολίτες, με απόλυτο σεβασμό στον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής.

Η Δέσποινα Σπανού είναι επικεφαλής του ιδιαίτερου γραφείου του αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μαργαρίτη Σχοινά

Οι προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης

ΤΗΣ ΕΥΑΣ
ΚΑΪΛΗ

Η πανδημία επέσπευσε την εισβολή των ψηφιακών εργαλείων και έφερε στο προσκήνιο με ένταση τον ρόλο της Τεχνητής Νοημοσύνης.

Από τον τρόπο χρήσης και ελέγχου της θα εξαρτηθεί εάν θα έχουμε ένα μέλλον ευόανο ή δυοτοπικό. Η πρόκληση για τις κυβερνήσεις, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα όργανά της είναι μεγάλη.

Η ΤΝ, η αυτοματοποίηση και αυτονομία διαδικασιών που μπορεί να πετύχει, παρέχει τα εργαλεία για να υπάρξουν θεαματικές βελτιώσεις σε Υγεία, Παιδεία, μετακινήσεις, Εργασία, Κλιματική Αλλαγή, Επικοινωνία, αξιοποίηση των πόρων και αλλού.

Αλλά εγείρονται τεράστια ηθικά ζητήματα. Δεν θέλουμε ένα μέλλον όπου οι αλγόριθμοι θα αποφασίζουν για όλα, χωρίς συναισθηματική

Απο αριστερά:
Κώστας
Γιαννακίδης,
Εύα Καϊλή και
Λίλιαν Μήτρου

και κοινωνική νοημοσύνη. Ούτε να παραδώσουμε πλήρη έλεγχο για να επιτευχθεί μεγιστοποίηση του κέρδους, με παράπλευρες απώλειες την πρόβλεψη και χειραγώγηση συμπεριφορών, αλλά και των σκέψεών μας.

Η ΕΕ νομοθετεί ήδη ένα πλαίσιο αρχών (AI act), ενώ απορρίπτει ό,τι αντιβαίνει το θεμελιώδες δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως προτάσεις που ζητούν τη «Μαζική βιομετρική επιτήρηση» του πληθυσμού ή την κατηγοριοποίηση των πολιτών με βάση την επιρρεπεία τους σε μελλοντική εγκληματικότητα!

Είναι αναγκαίο να προστατευτεί η «Πνευματική Ιδιωτικότητα» (Mental privacy) – να μην μπορούν να διαβαστούν οι σκέψεις μας, η εξέλιξη του σκεπτικού μας, καθώς η ανίχνευσή τους μπορεί να οδηγήσει σε προληπτικές δράσεις οδηγώντας την κοινωνία μας σε σκοτάδια που δεν συνάδουν με τον πολιτισμό μας. Η «Γνωστική Ελευθερία» (Cognitive liberty) πρέπει να προστατευθεί ως ανθρώπινο δικαίωμα, ώστε να μην επιτρέπεται οποιαδήποτε καθοδήγηση της σκέψης μας (βλέπε τεχνολογία της Neuralink). Χωρίς επαγρύπνηση και έγκαιρη δράση, υπάρχει φόβος ότι ειδικά στα χέρια απολυταρχικών κυβερνήσεων τα εργαλεία της ΤΝ θα οδηγήσουν σε ένα οργουελικό τοπίο. Είναι ευθύνη μας να δράσουμε προληπτικά και με ασφάλεια να αποκομίσουμε τα οφέλη των τεχνολογιών αυτών.

Η Εύα Καϊλή είναι ευρωβουλευτής, πρόεδρος της Επιτροπής για το Μέλλον της Επιστήμης, της Τεχνολογίας και της Τεχνητής Νοημοσύνης, ΕΚ

Η «ρύθμιση» της Τεχνητής Νοημοσύνης

ΤΗΣ ΛΙΛΙΑΝ
ΜΗΤΡΟΥ

Η Τεχνητή Νοημοσύνη αναδεικνύεται σε βασικό πυλώνα και μοχλό της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης. Η διεξοδική της σε πολλές πτυχές της οικονομίας, της κοινωνίας και της διοίκησης συνοδεύεται από μεγάλες προσδοκίες. Ωστόσο, όπως κάθε τεχνολογικό κύμα, η ΤΝ κινείται σε ένα εκκρεμές μεταξύ ελπίδας και φόβου, θέτοντας το ζήτημα της νομοθετικής παρέμβασης, ώστε να υπηρετεί την ανθρώπινη και κοινωνική ευημερία, χωρίς να διακυβεύονται βασικές αρχές του κράτους δικαίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες των πολιτών.

Η ΕΕ με την προτεινόμενη Πράξη για την Τεχνητή Νοημοσύνη φιλοδοξεί να ρυθμίσει (ίσως για πρώτη φορά σε τόσο ευρεία και οριζόντια έκταση) πώς (και εάν) πρέπει να χρησιμοποιείται μία «τεχνολογία». Το κύριο ερώτημα είναι, εάν μπορεί να οριστεί, να ρυθμιστεί, να περιοριστεί η χρήση της ΤΝ. Μέσω της Artificial Intelligence Act μεταβαίνουμε από τη συζήτηση για την ηθική στο στάδιο των δεσμευτικών κανόνων που πρέπει να διασφαλίσουν αρχές, όπως η διαφάνεια, η εξηγησιμότητα

των διεργασιών ΤΝ, η ισότητα, η λογοδοσία αλλά και να συγκεράσουν την ανθρωποκεντρική προσέγγιση με την επιδίωξη της ασφάλειας των συστημάτων, χωρίς να υπάρξει ανάσχεση της εξέλιξης της ΤΝ και της ανταγωνιστικής θέσης της Ευρώπης. Διόλου εύκολη ισορροπία και εγχείρημα, καθώς η ΕΕ επιχειρεί να ρυθμίσει μία τεχνολογία ραγδαία εξελισσόμενη και εν πολλοίς μη προβλέψιμη, με τρόπο τεχνολογικά ουδέτερο και ταυτόχρονα με ασφάλεια δικαίου.

Η Λίλιαν Μήτρου είναι καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου, μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοηλεκτρικών

Να δώσουμε έμφαση στις δεξιότητες, όχι στα τυπικά προσόντα

ΤΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ
ΔΕΛΛΑΡΟΚΑ

Ακούμε πολλά τελευταία για τις ψηφιακές δεξιότητες, όπως προγραμματισμός, ανάλυση δεδομένων, τεχνητή νοημοσύνη, κ.λπ. Οι δεξιότητες αυτές βρίσκονται αναμφίβολα σε μεγάλη ζήτηση σήμερα και στο εγγύς μέλλον. Είναι ενδιαφέρον ωστόσο ότι οι δεξιότητες που έχουν ακόμη πιο μεγάλη ζήτηση, είναι οι βασικές ανθρώπινες δεξιότητες όπως καλή επικοινωνία, ικανότητα συνεργασίας, κριτική σκέψη, περιέργεια, επιμονή, προσαρμοστικότητα. Οι δεξιότητες αυτές δεν διδάσκονται σήμερα στα περισσότερα επίσημα προγράμματα σπουδών και αποτελούν το μεγαλύτερο παράπονο της αγοράς εργασίας, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε όλο τον κόσμο, σε ό,τι αφορά τους νέους πτυχιούχους.

Αυτό που με απασχολεί είναι ότι πολλά πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών δεν δίνουν ακόμη αρκετή έμφαση σε δεξιότητες και συνεχίζουν να προσφέρουν στείρες γνώσεις που δεν μεταφράζονται σε απτές ικανότητες. Το φαινόμενο είναι παγκόσμιο αλλά είναι ιδιαίτερα οξύ στην Ελλάδα, η οποία, παρότι παράγει επαρκή αριθμό πτυχιούχων ΑΕΙ, σύμφωνα με την υπηρεσία CEDEFOP, βρίσκεται στην τελευταία θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ό,τι αφορά την αντιστοιχία δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού με τις ανάγκες της αγοράς.

Η ελληνική κοινωνία δίνει ακόμη έμφαση στα τυπικά προσόντα (π.χ. τα «πτυχία») και όχι αρκετά στο αντίκρισμα που έχουν αυτά σε πραγματικές δεξιότητες. Αν θέλουμε να μετασχηματίσουμε την οικονομία μας, αυτό θα πρέπει να αλλάξει ριζικά.

Ο Χρύσανθος Δελλαρόκας είναι αντιπρύτανης για την Ψηφιακή Μάθηση και την Ακαδημαϊκή Καινοτομία, καθηγητής Πληροφοριακών Συστημάτων, Boston University, αντιπρόεδρος Τομέακού Ερευνητικού Συμβουλίου Ανθρώπινο Δυναμικό & Αναβάθμισης Δεξιοτήτων, ΕΣΕΤΕΚ

Χρηματοδότηση και ανάπτυξη

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ
ΒΕΤΤΑ

Η προγραμματισμένη εισροή ευρωπαϊκών πόρων, κυρίως μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης, αναμένεται να ενισχύσει σημαντικά τους ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας. Την περυσινή ύφεση 9% φαίνεται πως μπορεί να ακολουθήσει ισχυρή φετινή ανάκαμψη, λίγο μικρότερη, και στην επόμενη τριετία ετήσιοι ρυθμοί πραγματικής μεγέθυνσης περί το 3-4%. Στο διάστημα αυτό, συμβάλλουν θετικά η σταδιακή μείωση ανεργίας και επενδυτικού κενού, η διατήρηση των επιτοκίων χαμηλά και η ανάκαμψη της ζήτησης διεθνώς. Καθώς, όμως, θα επουλώνεται το πλήγμα της πανδημίας, τα ζητήματα που αφορούν τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της οικονομίας έρχονται στο προσκήνιο.

Κατά τη δεκαετή κρίση, η ασθενής χρηματοδότηση ήταν κρίσιμότερος παράγοντας της ύφεσης, όχι όμως η πηγή του προβλήματος. Πέρα από τη δημοσιονομική προσαρμογή, η έλλειψη σαφούς κατεύθυνσης και η ακραία αβεβαιότητα απομάκρυναν επενδύσεις και ανθρώπινο κεφάλαιο. Αλλωστε, σημαντικό ύψους εισροή ευρωπαϊκών πόρων στην ελληνική οικονομία υπάρχει για δεκαετίες, ενώ μεγάλα ποσά εισέρρευσαν τα πρώτα χρόνια της νομισματικής ένωσης, αυξάνοντας το δημόσιο χρέος. Ταυτόχρονα, το πρόβλημα στην παραγωγή δεν ήταν τόσο στον δανεισμό όσο στα ίδια κεφάλαια.

Πλέον, το ερώτημα είναι σε αυτό το παράθυρο ευκαιρίας, αν η χρηματοδότηση και οι συνολικές αποφάσεις πολιτικής θα υποστηρίξουν την αναγκαία στροφή παραγωγικού υποδείγματος προς εξωστρέφεια ή αν θα ενδυναμώνουν την υφιστάμενη δομή της οικονομίας, με παροδικά μόνο επίδραση στα εισοδήματα.

Ο Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Διακυβέρνηση σε συνθήκες πολλαπλών αβεβαιοτήτων

ΤΟΥ ΤΑΣΟΥ
ΓΙΑΝΝΙΤΣΗ

Οι κοινωνίες μας έχουν ξεχάσει ότι τις δυσκολίες τις παλεύεις. Με κάθε νέο πρόβλημα πολλοί δυσφορούν – λογικό –, ψάχνουν ευθύνες σε «άλλους» και σωτήρες από οπουδήποτε. Κουρασμένοι από τόσα χρόνια κρίσης, ζούμε ξανά ένα διάκυτο κλίμα έωλης υπεραισιοδοξίας και προσδοκιών.

Συνήθως, στο παρελθόν είχαμε ένα δυο σοβαρά προβλήματα κάθε φορά. Η διαφορά σήμερα είναι, ότι με την αδιαφορία δεκαετιών και με την οικονομία κάτω – στο επίπεδο του 2003 –, έχουμε πλέον πολλές απειλές μαζί, σε πολλαπλούς συνδυασμούς: κλιματική αλλαγή, υπερχρέωση, δημογραφικό-ασφαλιστικό, αναπτυξιακό, ανισότητες, νομισματικές φούσκες, εκπαιδευτικό. Το χρέος μας προς το ΑΕΠ ήταν το 2020 206% – το τρίτο υψηλότερο στον κόσμο. Περίπου γιορτάζουμε γι' αυτό. Όλα αυτά όμως σημαίνουν έναν πιο σύνθετο κίνδυνο. Ο,τι κάνουμε στη δεκαετία αυτή για όλα αυτά, θα κρίνει το αύριο της χώρας για δεκαετίες. Μετά το 2030 τα προβλήματα θα είναι πιο έντονα και οι βαθμοί ελευθερίας μας λιγότεροι.

Όταν κοινωνία και κυβερνήσεις εγκαταλείπουν στο κενό την ευθύνη τους από την παράλληλη συσσώρευση μεγάλων απειλών, μετατρέπονται σε δευτερογενή πηγή απειλής που επιδεινώνει το μέλλον. Τότε εμφανίζονται οι «μαύροι κύκνοι». Είναι το σημείο όπου η απειλή γίνεται πραγματικότητα και πιέζει για πολιτικά επικίνδυνες διαδικασίες: ποιος θα χρεωθεί το κόστος, ποιος θα πληρώσει, ποιος θα προστατευθεί και ποιος όχι. Ο μεγάλος κίνδυνος δεν είναι καν οι παραπάνω απειλές. Είναι η κοντόφθαλμη αδιαφορία και απληστία που παραβλέπει το ίδιο της το συμφέρον και το κόστος που έχουν οι επιλογές της την επόμενη μέρα: οι μεγάλες αναστατώσεις και η κοινωνική - πολιτική αποσταθεροποίηση – η ιστορία μας μετά το 2010.

Ο Τάσος Γιαννιτσης είναι ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην υπουργός

Συνήθως, στο παρελθόν είχαμε ένα δυο σοβαρά προβλήματα κάθε φορά. Η διαφορά σήμερα είναι, ότι με την αδιαφορία δεκαετιών και με την οικονομία κάτω – στο επίπεδο του 2003 –, έχουμε πλέον πολλές απειλές μαζί, σε πολλαπλούς συνδυασμούς

«Πληθωρισμός και νομισματική πολιτική»

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ

Το βασικό ερώτημα που απασχολεί σήμερα τη διεθνή οικονομία και αφορά άμεσα και την Ελλάδα είναι το εξής: Θα υπερβεί ο ρυθμός μεταβολής του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή τον στόχο για τον πληθωρισμό (2%) σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα (δηλαδή τα επόμενα δυο με τρία χρόνια) λόγω της νομισματικής και δημοσιονομικής επέκτασης, της μετατροπής των συσσωρευμένων, από την πανδημία, αποταμιεύσεων σε δαπάνες, της αύξησης των τιμών της ενέργειας (π.χ. από τις στενότες στην αγορά φυσικού αερίου αλλά και των ποικίλων γεωπολιτικών εντάσεων), καθώς και λόγω της αύξησης των μισθών; Αν η απάντηση είναι θετική, τότε θα αυξηθούν τα επιτόκια. Αν αυξηθούν παράλληλα τα επιτόκια και ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, το πρόβλημα είναι αντιμετώπισιμο. Αν αυξηθούν τα επιτόκια αλλά υπάρξει στασιμότητα στον ρυθμό μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ, το πρόβλημα επιδεινώνεται.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ευρωσυστήματος, ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ θα αρχίσει να υποχωρεί από τα μέσα του 2022 και θα βρισκεται κάτω από 2% το 2023. Η νομισματική πολιτική, με βάση την εμπειρία του παρελθόντος, δεν πρέπει να αντιδρά σπασμωδικά σε παροδικές αυξήσεις του ρυθμού του πληθωρισμού, οι οποίες προέρχονται κυρίως από την πλευρά της προσφοράς και από γεωπολιτικές εντάσεις. Αυτές οι παροδικές αυξήσεις αποτελούν διορθώσεις των σχετικών τιμών, κυρίως της ενέργειας, και όχι μόνιμη αύξηση του πληθωρισμού.

Δύο αντίρροπες δυνάμεις επιδρούν σήμερα στον πληθωρισμό: Αυξητικά, αυτές που συνδέονται με την πανδημία: επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, στενότερες (περιορισμοί) της προσφοράς, αύξηση δαπανών από τη συσσωρευμένη αποταμίευση. Μειωτικά, αυτές που υπήρξαν και πριν: γήρανση πληθυσμού (αν και δίστανται οι απόψεις για αυτό), υπερβάλλουσα αποταμίευση έναντι επενδύσεων, ψηφιοποίηση οικονομιών, τεχνολογική πρόοδος, και, συνεπώς, αύξηση της παραγωγικότητας, εξαγωγές από χώρες χαμηλού εργατικού κόστους λόγω ανοίγματος στο διεθνές εμπόριο κ.λπ.

Η ζώνη του ευρώ αντιμετωπίζει μικρότερες πληθωριστικές πιέσεις από τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Καταλυτικός παράγων για τη «μονιμοποίηση» ή όχι του πληθωρισμού σε υψηλότερα επίπεδα, ιδιαίτερα στη ζώνη του ευρώ, είναι η μεταβολή του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (δηλαδή η διαφορά μεταξύ μεταβολής των μισθών και της μεταβολής της παραγωγικότητας), δεδομένου μάλιστα ότι η ζώνη του ευρώ στηρίζεται κυρίως σε υπηρεσίες. Στη ζώνη του ευρώ δεν παρατηρούνται σήμερα πιέσεις για αυξήσεις στους μισθούς που θα οδηγούσαν σε πληθωρισμό τιμών καταναλωτή πάνω από τον στόχο. Επομένως, με βάση τα μέχρι τώρα διαθέσιμα στοιχεία και τις προβλέψεις, δεν αναμένεται στασιμοπληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ. Μόνο παροδικές αναταράξεις στον απόηχο της πανδημίας.

Ο Γιάννης Στουρνάρας είναι διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας

Θωράκιση των ασθενών μέσω των επενδύσεων

ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΤΡΥΦΩΝ

Τα οξύτατα προβλήματα που προκάλεσε η πανδημία ανέδειξαν νέα θέματα προς επίλυση στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κλείσιμο των συνόρων για ένα μήνα στην αρχή της υγειονομικής αυτής κρίσης επέφερε δραματικές ελλείψεις σε υγειονομικό υλικό και βασικά φάρμακα.

Η αρνητική αυτή εξέλιξη προέκυψε ως αποτέλεσμα της έντονης εξάρτησης της Ευρώπης από πρώτες ύλες και τελικά προϊόντα προερχόμενα από χώρες της Ασίας. Το γεγονός αυτό άνοιξε μια συζήτηση γύρω από την ανάγκη θωράκισης των ευρωπαίων ασθενών μέσω της επιστροφής ενός μεγάλου μέρους της παραγωγής φαρμάκων στην Ευρώπη. Βασικά προϋπόθεση στην κατεύθυνση αυτή είναι η άρση των υφιστάμενων αντεκινήσεων.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η Ελλάδα επέδειξε μια εντυπωσιακή δυναμική χάρη στην ισχυρή παραγωγική και ερευνητική της βάση στον τομέα της φαρμακοβιομηχανίας. Ενδεικτικό είναι το γεγονός, πως τα 32 εργοστάσια παραγωγής φαρμάκων που διαθέτει μπορούν να καλύψουν το 70% των ελλείνων ασθενών με ποιοτικές και ασφαλείς θεραπείες.

Η ελληνική φαρμακοβιομηχανία πρωτοστατεί στην προσπάθεια για εδραίωση αναπτυξιακών ρυθμών. Αξιοποιώντας τη δυνατότητα συμψηφισμού σε ποσοστό 8% της υπερφορολόγησης που της επιβάλλεται με

επενδυτικές δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης, ξεκινά ένα μεγάλο κύκλο επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και στην ανάπτυξη και παραγωγή διεθνώς ανταγωνίσμων προϊόντων.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ELPEN δρομολογεί ένα επενδυτικό πλάνο ύψους 125 εκατ. ευρώ, το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός εργοστασίου παραγωγής φαρμάκων στην Κερατέα κι ενός Πάρκου Έρευνας και Καινοτομίας στα Σπάτα, καθώς και τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων παραγωγικών της εγκαταστάσεων στο Πικέρμι. Με τις νέες επενδύσεις που υλοποιεί, η εταιρεία θα δημιουργήσει 250 νέες άμεσες θέσεις εργασίας κυρίως για επιστήμονες υψηλής εξειδίκευσης, συμβάλλοντας ενεργά στον επαναπαιρισμό των ελλείνων επιστημόνων.

Ο Θεόδωρος Τρύφων είναι πρόεδρος ΠΕΦ, συνδιευθυνών σύμβουλος ΕΛΠΕΝ

Κανονικότητα, δημοκρατία και ανάπτυξη σε δύσκολους καιρούς

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ
ΒΕΡΝΙΚΟΥ

Η κανονικότητα δεν είναι κάτι στατικό. Εξαρτάται από τον χρόνο, τον τόπο και τις προτεραιότητες της κάθε στιγμής.

Μέχρι σήμερα κανονικότητα εννοούσε το φιλοεπενδυτικό κλίμα, την ανάπτυξη, τις ποιοτικές υπηρεσίες του Δημοσίου, τον εκσυγχρονισμό των δομών και της λειτουργίας του κράτους, την κοινωνική συνοχή και τη συμμετοχή στην προσπάθεια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Υπάρχουν όμως καινούργιες προκλήσεις, οι οποίες θέτουν σε δοκιμασία την αισιόδοξη άποψη της κανονικότητας μας. Προκλήσεις όπως η πανδημία, η κλιματική αλλαγή, οι εντεινόμενες ανισότητες, η κρίση ταυτότητας, οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις και η συνεχώς αυξανόμενη «εισβολή» της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, στην εργασία και στην προσωπική μας ζωή.

Η απόκτηση της κανονικότητας συνεπάγεται το ν' αποδεχθούμε να ζούμε με αβεβαιότητες και να προσαρμοζόμαστε συνεχώς στις εξελίξεις. Οι μόνες σταθερές και διαχρονικές αξίες είναι η δημοκρατία μας, τα κεκτημένα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανάπτυξη που βασίζεται σε ανθρωποκεντρικούς δείκτες ποιότητας ζωής και η σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Η ποιότητα της δημοκρατίας εξαρτάται από το πόσο συνειδητοί πολίτες είμαστε, με έγκυρη πληροφόρηση, ενεργή συμμετοχή και το δικαίωμα στην αμφισβήτηση. Είναι σημαντική η δημιουργία συναινέσεων για όλα τα μεγάλα θέματα που είναι ανοικτά και βρίσκονται σε διαρκή σύγκρουση.

Οι νέοι, παρά τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν, είναι ενεργοί και ευαίσθητοι στα θέματα του περιβάλλοντος, της κλιματικής αλλαγής και των κοινωνικών δικαιωμάτων. Έχουν ανάγκη για έντονη επικοινωνία, συμμετοχή, ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο και προσπαθούν να βρουν λύσεις στα προβλήματα που δημιουργεί η νέα τεχνολογική εποχή και ο εντεινόμενος διεθνής ανταγωνισμός.

Ο Γιώργος Βερνίκος είναι πρώην πρόεδρος ΟΚΕ, γενικός γραμματέας ΣΕΤΕ

Η ανάκαμψη ήρθε ευτυχώς νωρίτερα, όμως η πολυαναμενόμενη αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου εκκρεμεί ακόμη

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Παρά τα πρόσφατα σημάδια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και την εύλογη προσμονή της πρόκλησης των ευρωπαϊκών πόρων, ο μακροχρόνιος κίνδυνος στο παραγωγικό επίπεδο είναι η αναπαραγωγή του υφιστάμενου παραγωγικού και επιχειρηματικού ιστού, παρά τη διαθεσιμότητα ενός πρωτόγονου ύψους ευρωπαϊκής χρηματοδότησης. Και όμως το στρατηγικό αναπτυξιακό διακύβευμα της χώρας είναι η τεχνολογική και οργανωτική αναβάθμιση, η αναδιάρθρωση και εν τέλει ο μετασχηματισμός του παραγωγικού της συστήματος με δύο στόχους: α) να μπορέσει να συμβάλει στη βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, η οποία εδώ και πάνω από μία δεκαετία έχει κατακυλίσσει δεκάδες θέσεις στις διάφορες κατατάξεις της διεθνούς ανταγωνιστικότητας (World Economic Forum, IMD κ.ά.) και β) να διευκολύνει τον σταδιακό απεγκλωβισμό των ελληνικών επιχειρήσεων από τη στρατηγική θέση «stuck in the middle» (κολημημένες στη μέση) στο πεδίο του διεθνούς ανταγωνισμού – καθώς είναι στην πλειονότητά τους ακριβότερες από επιχειρήσεις που προέρχονται από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας, αλλά και ποιοτικά λιγότερο ανταγωνιστικές από επιχειρήσεις που προέρχονται από οικονομίες υψηλότερων τεχνολογικών, παραγωγικών και οργανωσιακών δυνατοτήτων.

Για τον σκοπό αυτό, αναγκαία είναι η διαμόρφωση ενός παραγωγικού μοντέλου με επίκεντρο την καινοτομία σε όλους τους τομείς (πρωτογενής τομέας, μεταποίηση και υπηρεσίες) και σε όλους τους κλάδους (υψηλής, μέσης και χαμηλής τεχνολογίας) και τη συστηματική αξιοποίηση της γνώσης (επιστημονικής, τεχνολογικής, οργανωσιακής / διοικητικής, πρακτικής, κωδικοποιημένης ή διάχυτης), που θα επιτρέψει στην ελληνική παραγωγή και τις ελληνικές επιχειρήσεις να σταθούν καλύτερα στον διεθνή καταμερισμό εργασίας. Για την επιτυχία ενός φιλόδοξου εγχειρήματος για μια Ελλάδα που «εκπαιδεύεται, ερευνά, καινοτομεί, κατάρτιζεται, μαθαίνει και επιχειρεί» βασική προϋπόθεση είναι η κινητοποίηση του κόσμου της γνώσης, της τεχνολογίας και της παραγωγής με την ενεργοποίηση συνεργασιών (π.χ. συνεργασία των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων με τη βιομηχανία, δίκτυα επιχειρήσεων), τη συνδυασμένη ανάπτυξη συμβατικών και ψηφιακών υποδομών και τη δημιουργική, ορθολογική και προσανατολισμένη αξιοποίηση πόρων ευρωπαϊκών, εγχώριων, δημόσιων και ιδιωτικών.

Ο Γιάννης Καλογήρου είναι ομότιμος καθηγητής Τεχνολογικής, Οικονομικής και Βιομηχανικής Στρατηγικής του ΕΜΠ

Η πολιτική σημασία του Ταμείου Ανάκαμψης

ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ
ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Στην ειδοσεογραφία και στις σχετικές αναλύσεις για το Ταμείο Ανάκαμψης κυριάρχησε – εν πολλοίς δικαιολογημένα – το μέγεθος της πρόσθετης χρηματοδότησης που εξασφαλίζει και οι αναμενόμενες σημαντικές θετικές επιπτώσεις σε μια σειρά από δημοσιονομικά μεγέθη των ωφελούμενων κρατών-μελών. Αυτό είχε σαν συνέπεια την de facto υποτίμηση της πολιτικής σημασίας που έχει η εισαγωγή αυτού του μηχανισμού για τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, που κατά την εκτίμησή μας, θα αποδειχθεί μεγαλύτερη από την οικονομική.

Κατ' αρχάς, η δημιουργία του Ταμείου Ανάκαμψης προκαλεί μια πρωτόγνωρη αύξηση, σχεδόν διπλασιασμό, του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που ήταν αδιανόητο πριν από την κρίση της πανδημίας. Το δεύτερο εξίσου σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι η αύξηση αυτή θα προέλθει από δανεισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, δηλαδή από ανάληψη, για πρώτη φορά, αμοιβαίου χρέους. Η ανάγκη δε εξυπηρέτησης αυτού του δανείου οδηγεί σε θέσπιση νέων ιδίων πόρων του ενοσιακού προϋπολογισμού, δηλαδή νέων πηγών εσόδων, που μάλιστα θα έχουν ως αποδέκτη απευθείας την ΕΕ και δεν θα στριβίζονται σε συνεισφορές των κρατών-μελών, στις οποίες στηρίζεται σήμερα κατά κύριο λόγο ο προϋπολογισμός της ΕΕ. Πρόκειται για τρεις πολύ σημαντικές εξελίξεις στα ευρωπαϊκά πράγματα, που σπάζουν τα επί δεκαετίες εδραιωμένα «ταμπού» και στρώνουν τον δρόμο για τη δημοσιονομική ένωση και, συνακόλουθα, για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η πολιτική σημασία του Ταμείου Ανάκαμψης συμπληρώνεται από το γεγονός ότι για πρώτη φορά μια τέτοιου είδους και ύψους παρέμβαση αφορά συμμετρικά όλα τα κράτη-μέλη και όλους τους πολίτες της Ένωσης, αποτελώντας, όπως σημείωσε ο Martin Wolf, «μια τρομερά ισχυρή δήλωση κοινής βούλησης για αλληλεγγύη και αναγνώρισης ενός συλλογικού συμφέροντος που υπερβαίνει τα στενά εθνικά όρια».

Ο Αλέκος Κρητικός είναι πρώην ΓΓ ΥΠΕΣ, πρώην ΓΓ Βιομηχανίας

Το κόστος της ενεργειακής μετάβασης

ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥ

Στο ερώτημα αν προχωράμε από την κρίση της πανδημίας στην κανονικότητα ή αν η κρίση που δημιούργησε η πανδημία αποτελεί πλέον κανονικότητα και αφετηρία πολλών άλλων φαίνεται πως υπερισχύει η δεύτερη περίπτωση.

Σε μια παγκόσμια κοινωνία, μέλος της οποίας είναι και η χώρα μας, τα γεγονότα έχουν άμεση συνέπεια και στην Ελλάδα, συνεπώς οι εξελίξεις στις παγκόσμιες αγορές μάς επηρεάζουν. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να τις κατανοήσουμε.

Το momentum ανάπτυξης που είχε ξεκινήσει μετά το πρώτο σοκ της πανδημίας απειλείται από τη δυσκολία της παραγωγής να ανταποκριθεί στη ζήτηση, από τα ενεργειακά κοστολόγια και τον πληθωρισμό. Ζούμε λοιπόν την τέλεια καταιγίδα, με την παρούσα ενεργειακή κρίση να διαφαίνεται πως είναι η πρώτη εκ των πολλών, καθώς σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο επισημειώθηκαν οι διαδικασίες απανθρακοποίησης. Όμως δεν προηγήθηκε κάποιο σχέδιο.

Κι ενώ το φυσικό αέριο είναι αδιαμφισβήτητο το μεταβατικό καύσιμο, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα η τεχνολογία, δεν έγιναν οι αναγκαίες επενδύσεις, δεν δημιουργήθηκαν οι απαραίτητες υποδομές εκτεταμένης αποθήκευσης, όσο οι επενδύσεις στις ΑΠΕ προχωρούν, χωρίς μάλιστα να έχει λυθεί το ζήτημα της στοχαστικότητάς τους. Ζούμε έτσι την πρώτη κρίση από όσες αναμένονται μέχρι να φτάσουμε στην πραγματική πράσινη μετάβαση.

Στον δρόμο που όλοι μαζί έχουμε αποφασίσει είναι απαραίτητο να μιλήσουμε με γενναιοδωτία για το κόστος της ενεργειακής μετάβασης και να αναλάβουμε όλοι το μέρος που μας αναλογεί, πολιτεία, πολίτες, επιχειρηματικότητα. Για ένα πράσινο, βιώσιμο μέλλον.

Ο Ευάγγελος Μυτιληναίος είναι πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της MYTILINEOS

Σε μια παγκόσμια κοινωνία, μέλος της οποίας είναι και η χώρα μας, τα γεγονότα έχουν άμεση συνέπεια και στην Ελλάδα, συνεπώς οι εξελίξεις στις παγκόσμιες αγορές μάς επηρεάζουν. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να τις κατανοήσουμε.

Από την οικονομική ανάπτυξη στην κοινωνική ευημερία

ΤΟΥ ΦΩΚΙΩΝΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

Το μεγάλο πρόταγμα για την ελληνική οικονομία τα επόμενα χρόνια είναι η ανάπτυξη. Σταθερή, βιώσιμη και με υψηλούς ρυθμούς, ανώτερους από τον μέσο όρο της ευρωζώνης, ώστε να καλύψουμε το χαμένο έδαφος από τη δεκαετή κρίση και τη βαθιά ύφεση.

Χρειαζόμαστε οπωσδήποτε ανάπτυξη, όχι όμως οποιαδήποτε ανάπτυξη. Πρέπει να έχει τουλάχιστον τρία νέα χαρακτηριστικά για να υπηρετεί την επιστροφή της χώρας σε μια θέση στην Ευρώπη και τον κόσμο την οποία είχε κατακτήσει κατά την ένταξη στην ευρωζώνη. Πρώτον, ένα διαφορετικό αναπτυξιακό πρότυπο. Επιστροφή σε ανάπτυξη βασισμένη στην κατανάλωση ούτε νοείται, ούτε είναι και εφικτή. Η Ελλάδα βίωσε με τον πιο σκληρό τρόπο το αδιέξοδο του μη παραγωγικού μοντέλου και τον κοινωνικό του αντίκτυπο. Επομένως, χρειάζεται ανάπτυξη με επενδύσεις, ξένες αλλά και εγχώριες, τόσο δημόσιες όσο και ιδιωτικές, με υγιείς επιχειρήσεις, διεθνώς ανταγωνιστικές, με εξαγωγικό προσανατολισμό και δυνατότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας. Δεύτερον, υπό την πίεση της κλιματικής αλλαγής, η ανάπτυξη πια σε παγκόσμια κλίμακα προσαρμόζεται στις προδιαγραφές της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Το κόστος της μετάβασης σε μια οικονομία που δεν θα υπονομεύει την επιβίωση του πλανήτη είναι υψηλό και οι προκλήσεις, πολιτικές και τεχνολογικές, μεγάλες. Αλλά για την Ελλάδα αποτελεί και μια ευκαιρία, καθώς η χώρα έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις ΑΠΕ, τις οποίες μπορεί και πρέπει να αναπτύξει περαιτέρω. Και, τέλος, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό. Η ανάπτυξη δεν μπορεί να είναι οικονομικός αυτοσκοπός, και αυτό πρέπει να το λάβει, όπως και όλα τα παραπάνω, υπόψη του το τραπεζικό σύστημα στην καθημερινή λειτουργία και τις επιχειρηματικές του στοχεύσεις και αποφάσεις. Η κοινωνική διάχυση των ωφελημάτων της, η μετάβαση στην συμπεριληπτική ανάπτυξη, αποτελεί προϋπόθεση για την οικονομική σταθερότητα. Η πρόκληση, επομένως, αφορά μια σταθερή, ισχυρή, διατηρήσιμη ανάπτυξη, περιβαλλοντικά βιώσιμη και κοινωνικά ισορροπη. Η μετεξέλιξη, δηλαδή, του στόχου της ανάπτυξης σε στόχο κοινωνικής ευημερίας.

Ο Φωκίων Καραβίας είναι διευθύνων σύμβουλος της Eurobank

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Ενδογενείς προκλήσεις και τα μη εφ' ημίν

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΓΕΩΡΓΑΚΗ

Πέραν των τακτικών πόρων που θα λάβουμε από τον προσφάτως ψηφισθέντα – και πλέον γενναιόδωρο από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ενωσης – ενωσιακό προϋπολογισμό, εντός των επόμενων ετών η Ελλάδα πρόκειται να επωφεληθεί και από την έκτακτη χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Το Ταμείο, το οποίο αποτελεί το ενωσιακό εργαλείο αντιμετώπισης των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης της Covid-19, αναμένεται να παράσχει στα κράτη μέλη επιχορηγήσεις και δάνεια, με τους πόρους του να προέρχονται από δανεισμό της ίδιας της Ενωσης από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές.

Ενώ η χώρα μας αναμένεται να αντλήσει από το Ταμείο Ανάκαμψης περίπου 30 δις. ευρώ, η χρηματοδότηση αυτή συνοδεύεται από μια σειρά προκλήσεων, εξωγενών αλλά και ενδογενών.

Η πρώτη κατηγορία προκλήσεων συνδέεται με την ίδια τη σύσταση και λειτουργία του Ταμείου Ανάκαμψης, με αποτέλεσμα να εκφεύγει του άμεσου ελέγχου μας και να κατατάσσεται στα μη εφ' ημίν. Τη βασικότερη εξωγενή πρόκληση αποτελεί σήμερα η προσφυγή που εκκρεμεί ενώπιον του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου και στρέφεται εναντίον της γερμανικής έγκρισης της εξουσιοδότησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δανειστεί από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του Ταμείου. Δεδομένου ότι η νομική ισχύς της εξουσιοδότησης αυτής προϋποθέτει ομόφωνη απόφαση των Κοινοβουλίων των κρατών μελών, τυχόν απόρριψη της γερμανικής έγκρισης ως αντισυνταγματικής θα ακούσει για να θέσει συνολικά εν αμφιβόλω το ενωσιακό εγχείρημα.

Εκτός, όμως, από εξωγενείς υφίστανται και ενδογενείς προκλήσεις, η έκβαση των οποίων εξαρτάται άμεσα από τους εσωτερικούς μας χειρισμούς. Οι προκλήσεις αυτές άπτονται, αφενός, της λήψης των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, η οποία είναι συνυφασμένη με την υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που συμπεριελήφθησαν στο εθνικό μας σχέδιο ανάκαμψης και εγκρίθηκαν από τους ενωσιακούς θεσμούς τον περασμένο Ιούλιο. Αφετέρου, της απορρόφησης της ενωσιακής χρηματοδότησης και της αποτελεσματικότερης δυνατής διοχέτευσής της στην ελληνική αγορά, προκειμένου να ενισχυθεί η πραγματική οικονομία και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για τη σταδιακή στροφή της Ελλάδας προς ένα νέο οικονομικό μοντέλο.

Η Κωνσταντίνα Γεωργάκη είναι λέκτορας Ευρωπαϊκού και Συνταγματικού Δικαίου (Κολλέγιο Mansfield και St Catherine's, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης)

Επείγει η μεταρρύθμιση του ΕΣΥ

ΤΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ

Η χώρα διαθέτει έναν πλήρη οδικό χάρτη για τη δομή και το περιεχόμενο της απαιτούμενης μεταρρύθμισης του ΕΣΥ. Η σχετική μελέτη έχει γίνει από επτά καθηγητές που προέρχονται από πέντε πανεπιστήμια της χώρας και έχει δημοσιευτεί από τη διαΝΕΟσις.

Εάν το Εθνικό Σύστημα Υγείας αποπολιτικοποιηθεί, μέσω των παρεμβάσεων που προτείνονται, τότε σύντομα θα ξεπεράσει το επίπεδο υπηρεσιών των ιδιωτικών νοσοκομείων, όπως συμβαίνει με τα δημόσια νοσοκομεία σε όλη την Ευρώπη. Το γεγονός αυτό θα προκαλέσει την προσέλκυση σημαντικών εισροών από την ιδιωτική ασφαλιστική αγορά, η οποία σύντομα θα προσεγγίσει το €1 δισεκατομμύριο σε ασφαλιστρα υγείας. Τα ποσά αυτά θα πολλαπλασιαστούν εάν υλοποιηθεί με επιτυχία η προτεινόμενη σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Αυτή η νέα ροή πρόσθετων πόρων στο ΕΣΥ θα είναι σταθερή διαχρονικά, καθώς οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες θα έχουν βρει μια αξιόπιστη εναλλακτική έναντι των ολιγοπωλιακών καταστάσεων που αντιμετωπίζουν με τα ιδιωτικά νοσοκομεία τα τελευταία 30 χρόνια.

Οι πρόσθετες εισροές στο ΕΣΥ θα οδηγήσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα στον διπλασιασμό των αμοιβών των γιατρών και του λοιπού νοσηλευτικού προσωπικού, κατά μέσο όρο, με αποτέλεσμα οι ίδιοι οι εργαζόμενοι να έχουν ισχυρά κίνητρα για την υποστήριξη των αλλαγών που θα δημιουργήσουν ένα νέο Εθνικό Σύστημα Υγείας στο οποίο θα είναι υπερήφανοι να εργάζονται.

Ο Μιλτιάδης Νεκτάριος είναι καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Η πρόκληση του Ταμείου Ανάκαμψης

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΡΟΚΟΠΑΚΗ

Το Ταμείο Ανάκαμψης είναι μια παρέμβαση γιγαντιαίων διαστάσεων για τα ελληνικά δεδομένα – με την αναμενόμενη μόχλευση αντιστοιχεί σε 7% του ΑΕΠ κάθε χρόνο επί μια πενταετία. Ισοδυναμεί με την εκτέλεση 50 έργων σαν την Αττική Οδό σε μια πενταετία και παράλληλα 3.000 επιχειρήσεις εκτελούν επενδυτικά έργα 10 εκατομμυρίων ευρώ η καθεμία. Από τον προγραμματισμό μέχρι την ολοκλήρωση σε μόνο πέντε χρόνια, ενώ παράλληλα θα «τρέχει» το νέο ΕΣΠΑ.

Η «παραδοσιακή» απορρόφηση του 50%-60% των προγραμμάτων του παρελθόντος, μετά από παρατάσεις μάλιστα, δεν είναι αρκετή. Το μέγεθος του εγχειρήματος βάζει διαχειριστικές προκλήσεις σε όλα τα επίπεδα – στο Δημόσιο, στις τράπεζες, στις επιχειρήσεις, στην τεχνική κοινότητα, στο χρηματιστήριο. Η ΕΕ πρέπει να εφαρμόσει ευέλικτες πρακτικές διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων. Η θηνή ρευστότητα που παρέχει η ΕΚΤ στις τράπεζες πρέπει να μην περιοριστεί δραστηρικά. Με παρεμβάσεις και κίνητρα πρέπει να διευρυνθεί το σύνολο των επιλέξιμων επιχειρήσεων για τραπεζική χρηματοδότηση, ώστε τα άμεσα οφέλη να φτάσουν στη μεσαία και μικρή επιχειρηματικότητα.

Το φιλόδοξο σχέδιο αλλαγής του οικονομικού μοντέλου της χώρας έχει πιθανότερες επιτυχίας εάν καταφέρουμε όλοι να αλλάξουμε και να ανταποκριθούμε στις προκλήσεις του σχεδίου – πρώτα απ' όλα βέβαια πρέπει να ανταποκριθεί ο κρατικός μηχανισμός.

Ο Γιώργος Προκοπάκης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων

Ευκαιρίες και κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία

ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΕΛΑΓΙΑΗ

Σε ένα εξαιρετικά πολύπλοκο και αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει αναπτυξιακές ευκαιρίες αλλά και κινδύνους. Είναι γεγονός ότι το τρέχον έτος τομείς όπως ο τουρισμός, η μεταποίηση αλλά και η κτηματαγορά ξεπέρασαν προφανώς τις προσδοκίες. Για την αμέσως επόμενη περίοδο αναμένονται επίσης τα πρώτα χρήματα από το ευρωπαϊκό πακέτο επιδοτήσεων και δανείων. Οι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης ήδη υπολογίζονται ότι θα ενισχυθούν επιπροσθέτως για τα επόμενα πέντε χρόνια για περίπου 7%. Από την άλλη πλευρά, το διεθνές οικονομικό περιβάλλον δεν φαίνεται να είναι όσο ευνοϊκό τουλάχιστον φαινόταν να είναι πριν από λίγους μήνες. Δεν είναι μόνο ότι η πανδημία δεν έχει υποχωρήσει, αλλά μαζί της έχει εμφανιστεί ένας επίμονος και υψηλός πληθωρισμός. Πληθωρισμός ο οποίος μάλιστα έχει αρχίσει να εκδηλώνεται έντονα και στην ελληνική οικονομία. Αυτή τη στιγμή ο κίνδυνος είναι ο εισαγόμενος πληθωρισμός κόστους να έχει έναν δεύτερο γύρο αυξήσεων που θα γενικεύσει την άνοδο των τιμών. Ηδη πάντως πρέπει να τονιστεί ότι εδώ και καιρό ο πληθωρισμός αυτός κόστους συνοδεύεται επίσης από έναν πληθωρισμό ζήτησης. Η δύσκολη αυτή κατάσταση δεν είναι εύκολο να αντιμετωπιστεί με τα εργαλεία, ακόμα και τα αντισυμβατικά, της νομισματικής πολιτικής. Από τη μια πλευρά μια απότομη απόσυρση των νομισματικών διευκολύνσεων θα μπορούσε να επιφέρει πλήγμα στην ανάκαμψη, από την άλλη όμως ο υψηλός πληθωρισμός οπωσδήποτε θα περιορίσει την αγοραστική δύναμη με αποτέλεσμα να επιφέρει κάποιο πλήγμα στον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης.

Ο Θεόδωρος Πελαγιάδης είναι υποδιευκτής της Τράπεζας της Ελλάδος, καθηγητής Οικονομικής Ανάλυσης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ο τουρισμός μπορεί να συμπαρασύρει και άλλους τομείς της οικονομίας στην ανάπτυξη

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΕΤΣΟΥ

Από τα συμπεράσματα σημαντικών μελετών που έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία, όπως του ΚΕΠΕ και του ΙΟΒΕ, προκύπτει ότι ο πολλαπλασιαστής του τουρισμού σε όλη την οικονομία είναι από 2,25 έως 2,65.

Αυτό δείχνει ότι ήδη υπάρχει διασύνδεση του τουρισμού με άλλους τομείς της οικονομίας. Το ζήτημα είναι πώς θα αναδείξουμε περαιτέρω αυτήν τη διασύνδεση και πώς θα συνεχίσει η τουριστική δραστηριότητα να αναπτύσσεται, συμπαρασύροντας μαζί και άλλους τομείς της οικονομίας, ώστε το ποσοστό του τουρισμού στο ΑΕΠ να παραμείνει υψηλό, με το ΑΕΠ όμως υψηλότερο. Στο πλαίσιο αυτό, η μεγαλύτερη διασύνδεση του τουρισμού αποτέλεσε και στρατηγική στόχευση του ΣΕΤΕ πολύ πριν από την κρίση της πανδημίας.

Παράλληλα, βασική προτεραιότητα για την επόμενη μέρα του ελληνικού τουρισμού είναι η βελτίωση των υποδομών, με τη συνεργασία κυρίως κυβέρνησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αν γίνει σωστή αξιοποίηση των κονδυλίων, για παράδειγμα του Ταμείου Ανάπτυξης, προκειμένου να βελτιωθούν οι υποδομές, τότε μπορεί ο τουρισμός να συνεχίσει να αναπτύσσεται, να καλύπτει πολύ μεγάλο μέρος της περιόδου, οι προσορισμοί να εξελιχθούν και να μπορούν να συμβιώνουν οι κάτοικοι με τους επισκέπτες σε πάρα πολύ ικανοποιητικό επίπεδο.

Ο Γιάννης Ρέτσος είναι πρόεδρος ΣΕΤΕ, CEO Electra Hotels & Resorts

Βασική προτεραιότητα για την επόμενη μέρα του ελληνικού τουρισμού είναι η βελτίωση των υποδομών, με τη συνεργασία κυρίως κυβέρνησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι διεθνείς εξελίξεις την εποχή της αβεβαιότητας

ΤΗΣ ΙΝΩΣ ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

Τα διεθνή γεγονότα των τελευταίων ετών αναδεικνύουν μια αυξανόμενη αστάθεια παγκοσμίως και δημιουργούν αβεβαιότητα ως προς την αποτελεσματικότητα των θεσμών που είναι επιφορτισμένοι με τη διατήρηση της σταθερότητας σε παγκόσμια κλίμακα. Τα αίτια της αστάθειας είναι πολιτικά και μη, για παράδειγμα η πανδημία ή η κλιματική κρίση. Προεξάρχον πολιτικό αίτιο αποτέλεσε ο λαϊκισμός όπως εκδηλώθηκε στις χώρες-πυλώνες του διεθνούς συστήματος, στις ΗΠΑ με την ανάδειξη του Τραμπ και στη Βρετανία με το Brexit. Είναι δείγμα υγείας του αμερικανικού πολιτικού συστήματος ότι απαλλάχθηκε από τον Τραμπ, δεν είναι ωστόσο βέβαιο ότι η βαθιά διαίρεση της αμερικανικής κοινωνίας θα εκλείψει.

Ενα δεύτερο αίτιο είναι ότι έχουμε εισέλθει σε μια περίοδο ανταγωνισμού υπερδυνάμεων με δεδομένη την άνοδο της Κίνας στο οικονομικό πεδίο και ανοικτό το ζήτημα του πώς και αν θα συνδυάσει την οικονομική με πολιτική και στρατιωτική ισχύ και επιρροή πέραν της γεωγραφικής της περιοχής.

Καθοριστικές σημασίας θα είναι η αντίδραση-απάντηση της πολιτικής Δύσης. Ευρώπη και οι ΗΠΑ θα πρέπει να είναι στο ίδιο μήκος κύματος καθώς το διακύβευμα δεν είναι οικονομικό, είναι το πολιτισμικό μας μοντέλο και το σύστημα αξιών που ανέδειξε τον δυτικό πολιτισμό κυρίαρχο. Η πολιτική πρέπει να ξαναβρεί τον ρόλο της και να προσφέρει απαντήσεις στις κοινωνίες που έχουν πλείστους λόγους να αισθάνονται ανασφαλείς.

Η Ινώ Αφεντούλη είναι στέλεχος της Διεθνούς Γραμματείας του ΝΑΤΟ, Διεύθυνση Δημόσιας Διπλωματίας

Για το ΝΑΤΟ σήμερα

ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Η Ατλαντική Συμμαχία αντανακλά το τέλμα της ιδέας της ενωμένης Δύσης, του «ελεύθερου κόσμου» όπως έλεγαν κάποτε – το ΝΑΤΟ μοιάζει με εσχατογέρο που σέρνει τις παντόφλες του. Ο αμερικανικός επαρχιωτισμός, που ευθύνεται εν πολλοίς και για τις αποτυχίες των αμερικανικών επεμβάσεων – οι ΗΠΑ δεν έχουν τα εργαλεία για να κατανοήσουν τον κόσμο – συμπαρασύρει όλους όσοι ταξινομούνται συχνά με τον αναχρονιστικό όρο Αγγλοσάξονες. Το αποτέλεσμα είναι πολλαπλές ριζές στο εσωτερικό του δυτικού κόσμου, οι οποίες επιδεινώνονται εξαιτίας των αντιδράσεων και της δυσπιστίας έναντι του ευρω-αμερικανικού πολιτισμού. Πολλές πολιτικές παρατάξεις αρνούνται να τον υπερασπιστούν χωρίς να έχουν κάτι να τον αντικαταστήσουν, όπως είχαν π.χ. οι κομμουνιστές στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Αν και βεβαίως τότε η Ανατολή δεν σήμαινε Orient όπως σήμερα: σήμαινε μια παραλλαγή του δυτικού πολιτισμού που, στα μάτια των κομμουνιστών, ισοδυναμούσε με την εξύψωση και τη διεύρυνσή του.

Σήμερα το ΝΑΤΟ έχει δύο εμπορικούς ανταγωνιστές – τη Ρωσία και την Κίνα – και έναν πολιτιστικό εχθρό, το διεθνές Ισλάμ, το οποίο ασκεί εισοδιστική και τρομοκρατική πολιτική. Έτσι, αν επί τέσσερις δεκαετίες η Βορειοατλαντική Συμμαχία προχωρούσε πάνω σε συγκεκριμένες ράγες με την έμμονη ιδέα της κομμουνιστικής απειλής, τώρα καλείται να αντιμετωπίσει μια δέσμη προκλήσεων που διαφέρουν μεταξύ τους: η εξίσωση έχει πολλούς άγνωστους παράγοντες. Και παρ' όλ' αυτά, η διάλυσή του θα ήταν αυτοκτονική χειρονομία: αυτοκτονική είναι και η διατήρησή του χωρίς εκσυγχρονισμό και χωρίς επαναπροσανατολισμό.

Η Σώτη Τριανταφύλλου είναι συγγραφέας, ιστορικός των ΗΠΑ

Σήμερα το ΝΑΤΟ έχει δύο εμπορικούς ανταγωνιστές – τη Ρωσία και την Κίνα – και έναν πολιτιστικό εχθρό, το διεθνές Ισλάμ, το οποίο ασκεί εισοδιστική και τρομοκρατική πολιτική

Η θουκυδίδειος στιγμή του διεθνούς συστήματος;

ΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΚΑΙΡΙΔΗ

Η Δύση είναι αντιμέτωπη με τη θουκυδίδειο στιγμή της. Η άνοδος της Κίνας αλλάζει την παγκόσμια γεωστρατηγική ισορροπία σε βάρος της και προκαλεί ανησυχία και φόβο ιδίως στις Ηνωμένες Πολιτείες για την απειλούμενη απώλεια της πρωτοκαθεδρίας τους.

Ωστόσο, η Δύση κινδυνεύει περισσότερο από τα λάθη της παρά από την ίδια την ενίσχυση της Κίνας, όπως η Αθήνα, καίτοι ισχυρότερη, έχασε τον Πελοποννησιακό Πόλεμο περισσότερο εξαιτίας των λαθών της, με κορυφαίο τη Σικελική Εκστρατεία, και λιγότερο εξαιτίας της ισχύος της Σπάρτης.

Αφού εφσούχασαν με την άνοδο της Κίνας για τέσσερις δεκαετίες, από το 1980 ως το 2020, και ιδίως μετά το 2000, τώρα οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνεται να επιλέγουν το άλλο άκρο, της άμεσης αντιπαράθεσης με την Κίνα. Ωστόσο, η Κίνα δεν είναι Σοβιετική Ένωση και ο σημερινός κόσμος διαφέρει από τον ψυχροπολεμικό. Η Κίνα είναι πολύ πιο ισχυρή, ιδίως οικονομικά, από τη Σοβιετική Ένωση και παίζει πρωτεύοντα και αλληλένδετο ρόλο στην παγκόσμια οικονομία με έναν τρόπο που ήταν αδιανόητος για τη Σοβιετική Ένωση. Επιπλέον, η απειλή της κλιματικής κατάρρευσης επιβάλλει ένα μίνιμουμ συνεργασίας μεταξύ της παλαιάς και της αναδυόμενης υπερδύναμης για το κοινό καλό.

Τέλος, η Δύση παραμένει διχασμένη, ιδίως στο ζήτημα της αντιμετώπισης της Κίνας. Η Ευρώπη έχει προτεραιότητα τις οικονομικές σχέσεις της με την Κίνα και δυσκολεύεται, όταν δεν αρνείται ανοικτά, να αναγνωρίσει τη συνεπακόλουθη γεωστρατηγική απειλή. Όλα αυτά περιπλέκουν την αποτελεσματικά αντιμετώπιση της μετάβασης ισχύος που η Κίνα προκαλεί και που θα κυριαρχεί, ολοένα και περισσότερο, στις διεθνείς σχέσεις του 21ου αιώνα.

Αυτή η πρόκληση και η δυσκολία της Δύσης να την αντιμετωπίσει εκφράζεται σε όλα τα μέτωπα, ακόμα και στα Δυτικά Βαλκάνια, που παραδοσιακά αποτελέσαν προνομιακό πεδίο άσκησης της ευρωπαϊκής και δυτικής επιρροής.

Ο Δημήτρης Καίριδης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και Βουλευτής ΝΔ Βόρειου Τομέα Αθηνών

Αποστολή: Εξυπνη Ελλάδα σε δυστοπική εποχή

ΤΟΥ
ΣΠΥΡΟΥ
Ν. ΛΙΤΣΑ

Κοιτάζοντας κάποιος την εξέλιξη των κρατών μέσα από τη διόπτρα των καιρών, θα διαπιστώσει ότι τα εξελικτικά στάδια της κρατικής οντολογίας από άποψη «ισχύος» είναι α) εποχή της σκληρής, β) η εποχή της ήπιας και γ) αυτή που σταδιακά βιώνουμε σήμερα η εποχή της εξυπνης. Το επίπεδο και η ποιότητα της τεχνολογικής εμβάθυνσης στις σχέσεις πολιτών - πολιτείας, η ποιοτική ένταση του δεσμού του κοινωνικού συμβολαίου, η συνταγματική κατοχύρωση αλλά και η θεσμική αντοχή των μηχανισμών πολιτικού και πολιτειακού ελέγχου της κυβερνητικής εξουσίας, η δυναμική και υπερβατική εξωτερική πολιτική είναι οι ισχυροί πυλώνες της εξυπνης ισχύος στον 21ο αιώνα.

Η Ελλάδα καλείται σε μια δυστοπική εποχή τόσο για την ίδια όσο και για το υπόλοιπο διεθνές σύστημα να ανοίξει βηματισμό. Τα αρνητικά σε συστημικό επίπεδο λόγω της οικονομικής κρίσης, 2010-2019, αναμειγνύονται με την πανδημία και δημιουργούν μια δυσάρεστη συνθήκη στο εσωτερικό της χώρας. Οι ευκαιρίες όμως υπάρχουν σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής και αφορούν κυρίως τις σημαντικές

Η εξωτερική πολιτική της χώρας οφείλει να προσανατολιστεί στην ενίσχυση των επιχειρηματικών και οικονομικών προοπτικών μας και τη σύσφιξη των σχέσεών μας με κράτη που και θέλουν και επιθυμούν τη σύμπραξη μαζί μας (π.χ. Σαουδική Αραβία, ΗΑΕ)

επενδυτικές ευκαιρίες που ανοίγονται για την Ελλάδα στην περιοχή του Κόλπου στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης και ναυτιλίας και στον τομέα της ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η Ελλάδα δεν πρέπει να αναλώνεται ούτε στη συνεχιζόμενη βαλκανική μιζέρια ούτε στον αδιέξοδο αναθεωρητισμό της Τουρκίας ούτε στην εσωτερική έξαρση των Λουδιτών. Η εξωτερική πολιτική της χώρας οφείλει να προσανατολιστεί στην ενίσχυση των επιχειρηματικών και οικονομικών προοπτικών μας και τη σύσφιξη των σχέσεών μας με κράτη που και θέλουν και επιθυμούν τη σύμπραξη μαζί μας (π.χ. Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα). Ασφαλώς και για να γίνουν όλα αυτά χρειάζεται ισχυρό αποτρεπτικό δόγμα, αλλά θα γίνουμε πραγματικά εξυπνη χώρα όταν ξεχωρίζουμε την εξωτερική πολιτική από την άμυνα και το αντίστροφο.

Ο Σπύρος Ν. Λίτσας είναι καθηγητής της Θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Μια εποχή μεγάλων αλλαγών

ΤΟΥ
ΛΟΥΚΑ
ΤΣΟΥΚΑΛΗ

Ζούμε σε μια εποχή μεγάλων αλλαγών και τεράστιας αβεβαιότητας στον διεθνή χώρο. Είναι μια εποχή που το κέντρο βάρους μετακινείται ολοένα και περισσότερο προς την Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό. Οι Ηνωμένες Πολιτείες εστιάζουν την εξωτερική τους πολιτική στην Κίνα που αποτελεί πλέον για τους Αμερικανούς τον νέο μεγάλο κίνδυνο. Ενώ η Ευρώπη, που έχασε τον κεντρικό της ρόλο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ψάχνει ακόμη τρόπους για να κερδίσει τη λεγόμενη στρατηγική αυτονομία. Στη δική μας άμεση γειτονιά, η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει μια περιοχή μεγάλης αστάθειας που θα χάνει βαθμιαία τη στρατηγική της σημασία λόγω του περιορισμένου ρόλου που θα έχουν οι υδρογονάνθρακες στο μέλλον. Η Τουρκία επιδιώκει ρόλο περιφερειακής δύναμης και τα Βαλκάνια βρίσκονται σε τέλμα από το οποίο δύσκολα θα βγουν χωρίς τη βοήθεια της Ευρώπης.

Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς στη δύσκολη γειτονιά που μας έλαχε; Πρώτον, να ενισχύουμε την αποτρεπτική μας δύναμη γνωρίζοντας όμως ότι οι εξοπλισμοί κοστίζουν ακριβά και μια υπερχρεωμένη χώρα όπως η δική μας δεν διαθέτει ανεξάντλητους πόρους. Δεύτερο, να προωθούμε έξυπνες και ισχυρές συμμαχίες διευρύνοντας συνεχώς τους ορίζοντες της εξωτερικής μας πολιτικής. Και τρίτο, να είμαστε πάντα πρόθυμοι να λύνουμε προβλήματα και όχι να δημιουργούμε. Σε αυτή τη δύσκολη εποχή, θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε τον κόσμο γύρω μας με ψυχρό ρεαλισμό και χωρίς ψευδαισθήσεις.

Ο Λουκάς Τσοούκαλης είναι πρόεδρος του ΕΛΙΑΜΕΠ και καθηγητής στη Sciences Po στο Παρίσι

Ο γρίφος της Κίνας και η στροφή των ΗΠΑ προς τον Ειρηνικό Ωκεανό

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ
ΛΑΞΙΟΥ
ΖΕΠΟΥ

Σε σχέση με τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των Ηνωμένων Πολιτειών από τον ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής προς τον Ειρηνικό Ωκεανό, η άποψή μου είναι ότι οι ΗΠΑ, εδώ και αρκετό καιρό, προετοιμάζαν αυτή τη μεταστροφή, δεδομένου ότι τους απασχολεί ιδιαίτερα η συνολική πολιτική που ακολουθεί η Κίνα στον ευρύτερο χώρο της. Αυτό που προκάλεσε την ανάγκη όπως οι ΗΠΑ, μαζί με άλλες χώρες της περιοχής του Ειρηνικού, να κινηθούν κατάλληλα ώστε να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την αυξανόμενη αλαζονεία που επιδεικνύει η Κίνα και η οποία συνδυάζεται με τη ραγδαία οικονομική της ανάπτυξη που την καθιστά ιδιαίτερα ισχυρή και ενδεχομένως επικίνδυνη στην περιοχή επιρροής της.

Η κίνηση των ΗΠΑ να εντοπίσουν χώρες του Ινδικού και του Ειρηνικού Ωκεανού με τις οποίες να μπορούν να εγκαταστήσουν μια μακροχρόνια συνεργασία μάς αποδεικνύει ότι τόσο η αυξανόμενη στρατηγική συνεργασία με την Ινδία όσο και με την Αυστραλία, την Κορέα και την Ιαπωνία βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ για μια νεότερη περιοχή του πλανήτη, όπου έχουν εμφανιστεί καινούργιες προκλήσεις.

Θα προσθέσω ότι στην εξίσωση της αντιμετώπισης της Κίνας, από

τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, στον χώρο του Ειρηνικού Ωκεανού, η συνεισφορά της πυρηνικής, δημοκρατικής, Ινδίας θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύτιμη.

Υπενθυμίζω ότι η Κίνα διατηρεί μια δύσκολη σχέση με την Ινδία εδώ και πολλά χρόνια με ανεπίλυτα συνοριακά προβλήματα, τα οποία ανησυχούν την ινδική πλευρά ως προς τους τρόπους με τους οποίους θα επιδιώξει την επίλυσή τους η Κίνα.

Αυτό σημαίνει ότι οι δύο χώρες διατηρούν δύσκολες διμερείς σχέσεις και υπάρχει ένας μακρύς κατάλογος διαφορών με άγνωστο μέλλον.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, εξέφρασα την άποψη ότι και η χώρα μας θα μπορούσε να επιδιώξει μια στενότερη συνεργασία με την Ινδία, δεδομένου του ενδιαφέροντός μας για την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας στον Ινδικό Ωκεανό, που αφορά τον εμπορικό μας στόλο και θα μπορούσαμε με σοβαρά βήματα να επιχειρήσουμε να οικοδομήσουμε μια στρατηγική σχέση με την Ινδία, πράγμα που είχε ήδη προταθεί στην ινδική πλευρά από το έτος 2010, όμως η οικονομική κρίση και οι άμεσες άλλες προτεραιότητες της Αθήνας δεν επέτρεψαν την περαιτέρω προώθηση του σχεδίου αυτού.

Η προσέγγιση προς την Ινδία θα μπορούσε να συνδυαστεί και με την τριμερή συνεργασία Ελλάδας, Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και Ινδίας, δεδομένου ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Ινδία διατηρούν εξαιρετικά στενές σχέσεις με τα Εμιράτα σε πολλούς τομείς.

Ο Ιωάννης Λάξιος Ζέπος είναι πρόεδρος ε.τ., πρώην γενικός γραμματέας ΥΠΕΕ, πρώην Μόνιμος Αντιπρόσωπος στο ΝΑΤΟ

Η στρατηγική αναδιοργάνωση των ΗΠΑ

ΤΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΥ
ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

Η αποχώρηση των Αμερικανών από το Αφγανιστάν και η συμφωνία ΑΚΥΚΣ δημιούργησαν την εντύπωση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αδιαφορούν για τους ευρωπαίους συμμάχους τους. Στην πραγματικότητα οι κινήσεις αυτές εντάσσονται σε μια στρατηγική αναδιοργάνωση.

Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες επιδίωξαν να μετασχηματίσουν τον κόσμο. Σήμερα οι ιδεαλιστικές ψευδαισθήσεις έχουν καταρρεύσει. Παραλλήλως, μια νέα απειλή έχει αναδυθεί: η Κίνα. Απαιτείται οικονομία ενέργειας και συστράτευση με όλες τις δυνάμεις οι οποίες συμμερίζονται τις ίδιες αξίες ή απειλές.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες, παράλληλα με τις κινήσεις για να αποτραπεί ένας κινεζικός στρατιωτικός αφηνιδιασμός, αναπτύσσουν ένα φιλόδοξο σχέδιο για την ανανέωση των παλαιών συμμαχιών και τη διασύνδεσή τους σε ένα παγκόσμιο δίκτυο, λιγότερο ιεραρχικό από το ΝΑΤΟ. Ατλαντικός, Ειρηνικός και Ινδικός Ωκεανός πρέπει να ενσωματωθούν σε ένα σύστημα. Το ευρωπαϊκό τμήμα αποτελεί ίσως το κύριο στοιχείο. Δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Το δίκτυο αυτό θα αντιπαρατεθεί προς την αντίστοιχη δικτυωτή στρατηγική της Κίνας (BRI, Δρόμος της Μετάξης) ώστε να κατακτηθούν «καρδίες και νότες» στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, θα κατανεμηθεί το έργο ανάμεσα στους «προθύμους εταίρους» οι οποίοι θα αποκομίζουν και τα συνεπαγόμενα οφέλη. Ετσι μάλλον πρέπει να ερμηνευθούν οι αυξημένες γαλλικές πρωτοβουλίες, σήμερα στην Ανατολική Μεσόγειο και στην Αφρική, αύριο ίσως και στη Μέση Ανατολή.

Ο Γιώργος Πρεβελάκης είναι ομότιμος καθηγητής Γεωπολιτικής στη Σορβόννη (Paris 1), ερευνητής στο CNRS (UMR Géographie-cités)

Οι ΗΠΑ, η Ευρώπη και η θέση της Ελλάδας

ΤΗΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ
ΣΩΚΟΥ

Η αμερικανική κυβέρνηση προσπαθεί να αποκαταστήσει το κύρος της που επλήγη από τις αστοχίες της εξόδου από το Αφγανιστάν διευρύνοντας τη συνεργασία με τους συμμάχους της. Εντατικές διαβουλεύσεις έκανε και για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις σχέσεις της με τη Γαλλία, καθώς η συμφωνία για τα πυρηνικά υποβρύχια με την Αυστραλία, αν και σύμφωνη με τις προτεραιότητες των ΗΠΑ στον Ειρηνικό, προκάλεσε προβληματισμό στους κόλπους της Συμμαχίας για τον χειρισμό ενός ευρωπαίου εταίρου. Η διπλωματική προσέγγιση ήταν επιτυχής και είχε αποτέλεσμα μία σειρά από ανακαταστάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας Γαλλίας - ΗΠΑ.

Στο ίδιο κλίμα, οι ΗΠΑ προσέφεραν την «ευλογία» τους και για τη στρατηγική αμυντική συμφωνία της Γαλλίας με την Ελλάδα, δίνοντας το στίγμα ότι αυτή είναι συμβατή με το ΝΑΤΟ. Πέρα όμως από τα εθνικά οφέλη για την Ελλάδα, η ελληνογαλλική συμφωνία έχει ευρύτερη σημασία ως ένα πρώτο βήμα για την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία. Αυτή μπορεί να είναι η βάση για μια ανασυγκρότηση της Δύσης, με τις ΗΠΑ να αναγνωρίζουν τη σημασία «μιας ισχυρότερης και ικανότερης ευρωπαϊκής άμυνας που συνεισφέρει θετικά στη διατλαντική ασφάλεια και λειτουργεί συμπληρωματικά με το ΝΑΤΟ».

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ΗΠΑ εγκαταλείπουν την περιοχή, αλλά σημαίνει ότι θα βασίζονται περισσότερο στους συμμάχους τους. Όπως δείχνει εξάλλου η ανανέωση της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας, οι Αμερικανοί και εκτιμούν και σκοπεύουν να αξιοποιήσουν περαιτέρω τη θέση και τον σταθεροποιητικό ρόλο της Ελλάδας. Στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη οι δύο συμφωνίες ανοίγουν ευκαιρίες για να αναλάβει η χώρα μας πιο ενεργό επιχειρησιακό ρόλο, καθώς οι προκλήσεις στην περιοχή απειλούν την Ελλάδα περισσότερο από κάθε άλλη χώρα της ΕΕ.

Η Κατερίνα Σώκου είναι Nonresident Senior Fellow, Atlantic Council, ανταποκρίτρια «Καθημερινής» - ΣΚΑΪ στην Ουάσινγκτον

Οι επιλογές των ΗΠΑ, ο ρόλος της Κίνας και οι κινήσεις της Ελλάδας

ΤΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΦΙΛΙΑ

Οι επιλογές των ΗΠΑ για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής, η οποία έγκειται στη δημιουργία μιας νέας συνθήκης πραγμάτων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του κινεζικού ελέγχου ανά τον κόσμο. Απώτερος στόχος αυτής της προσέγγισης είναι η δημιουργία εστιών επιρροής, οι οποίες θα ξεπερνούν τα σύνορα της Δύσης και θα εκτείνονται γεωγραφικά μέχρι την περιοχή του Ινδικού και του Ειρηνικού για την αποτροπή του ενδεχομένου ανάληψης πρωταγωνιστικού ρόλου από την Κίνα σε περιοχές του άμεσου ενδιαφέροντός τους, καθώς επίσης και από τη Ρωσία σε περιοχές της Μέσης Ανατολής ή/και την Ανατολική Μεσόγειο. Οσον αφορά δε την τελευταία, δεδομένου του κενού που υπάρχει στην περιοχή, η Ελλάδα μέσω διευρυμένων σχημάτων προσπαθεί να προχωρήσει στην κάλυψη αυτού σε συνεννόηση με τις ΗΠΑ, αλλά και στον πολλαπλασιασμό του κόστους για την Τουρκία απέναντι σε οποιαδήποτε μελλοντική προκλητική ενέργεια εναντίον μας. Μέρος των εν λόγω προσπαθειών αποτελεί η Ελληνογαλλική Συμφωνία, η οποία εντάσσεται στη γενικότερη τάση που υπάρχει σήμερα, δηλαδή στην προτίμηση σχηματισμού περιφερεικών και μη διμερών ή πολυμερών συμπτράξεων, όπως εκείνων που υπάρχουν με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά σε υπερεθνικά σχήματα, όπως το ΝΑΤΟ και η ΕΕ.

Στα ελληνοτουρκικά, η Ελλάδα θα πρέπει να μάθει να λειτουργεί εντός των συνθηκών αυξομειούμενης έντασης, που καλλιεργεί η Τουρκία τα τελευταία χρόνια, η οποία ωστόσο υφίσταται οικονομική κρίση στο εσωτερικό της. Επιπροσθέτως, η πεποίθηση της τουρκικής ηγεσίας ότι με ευθύνη (και) της Ελλάδας δημιουργείται ένα «σιδηρούν παραπέτασμα» στην περιοχή με στόχο τον αποκλεισμό της οξύνει τα πνεύματα. Όπως και τα επικίνδυνα παιχνίδια εθνικισμού στο εσωτερικό της γείτονας.

Ο Κωνσταντίνος Φίλιπς είναι αν. καθηγητής Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδας & μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΙΔΙΣ, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η Ελληνογαλλική Συμφωνία, η οποία εντάσσεται στη γενικότερη τάση που υπάρχει σήμερα, δηλαδή στην προτίμηση σχηματισμού περιφερειακών και μη διμερών ή πολυμερών συμπτράξεων, όπως εκείνων που υπάρχουν με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά σε υπερεθνικά σχήματα, όπως το ΝΑΤΟ και η ΕΕ

ΕΕ: Στρατηγική αυτονομία ή γεωπολιτική αδυναμία

ΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗ
ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σήμερα μπροστά σε ένα σταυροδρόμι επιλογών. Ενώ κατάφερε να εξελιχθεί σε παγκόσμια οικονομική και εμπορική δύναμη, οι γεωπολιτικές της δυνατότητες παραμένουν περιορισμένες.

Ο αυτοχαρακτηρισμός της Επιτροπής Von der Leyen ως «γεωπολιτικής» δεν είναι παρά ευφημισμός. Και τούτο γιατί στην παγκόσμια σκηνή η συμβολή της ΕΕ στο νέο, υπό διαμόρφωση γεωστρατηγικό τοπίο είναι ασθενής.

Σε ένα όλο και πιο ασταθές και επιθετικό διεθνές περιβάλλον, σε ένα παγκόσμιο σκηνικό όπου ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους πλανητικούς και περιφερειακούς παίκτες αντικαθιστά όλο και περισσότερο την πολυμερή συνεργασία, η μετεξέλιξη της Ευρώπης σε γεωπολιτική υπερδύναμη προβάλλει ως ο μοναδικός δρόμος για έναν διευρυμένο γεωπολιτικό ρόλο.

Οι ΗΠΑ παραμένουν παγκόσμιος άξονας αναφοράς, συνάμα όμως επαναπροσδιορίζουν τις γεωστρατηγικές τους προτεραιότητες. Ταυτόχρονα, η Ρωσία επεκτείνει την επιρροή της εφαρμόζοντας μια διεκδικητική διεθνή στρατηγική, ενώ η οικονομική και πολιτική διεύθυνση της Κίνας στην Ευρώπη και την Αφρική γίνεται όλο και πιο αισθητή, υποκαθιστώντας την υφιστάμενη αρχιτεκτονική ισχύος. Και όλα αυτά σε μια στιγμή που οι σφαίρες επιρροής ανασχηματίζονται και η γεωπολιτική σκακιέρα αλλάζει.

Σε αυτό το νέο τοπίο η Ευρώπη είναι πρακτικά αδύναμη να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο, αδυνατώντας να μετατρέψει την οικονομική της ισχύ σε πολιτική. Και η αιτία είναι γνωστή: ο κατακερματισμός που προκαλείται από τις εθνικές πολιτικές εκ των πραγμάτων αποδυναμώνει μια κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική. Η έλλειψη συναντίληψης και κοινών επιδιώξεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη είναι εμπόδιο. Η δε απουσία κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής δεν της επιτρέπει να μιλήσει και να παρέμβει με ενιαία φωνή και ρόλο, οδηγώντας την, εν τέλει, στο περιθώριο των παγκόσμιων εξελίξεων.

Εάν πράγματι η Ευρώπη φιλοδοξεί να καταστεί παγκόσμιος παράγοντας και φορέας των αρχών και των αξιών πάνω στις οποίες δομήθηκε το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, τότε η σημερινή της ηγεσία σε κεντρικό και εθνικό επίπεδο οφείλει να προβεί σε ένα άλμα προς τα εμπρός, ολοκληρώνοντας πολιτικά τις δομές της, στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Αν αυτό δεν γίνει, η διαλαλούμενη «στρατηγική αυτονομία» θα παραμείνει κενό, εύπχο σύνθημα.

Ο Δημήτρης Αβραμόπουλος είναι π. ευρωπαίος επίτροπος Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και Θάλασσας & υπουργός Εξωτερικών

Η συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ
ΚΟΥΡΚΟΥΛΑ

Μια δίκαιη αποτίμηση της συνεισφοράς της ΕΕ στα δύσκολα χρόνια των πολλαπλών κρίσεων, οικονομική κρίση του 2009-10, κλιματική αλλαγή, προσφυγική κρίση, πανδημία, δεν πρέπει να γίνεται συγκρίνοντας ποια ήταν η κατάσταση προ κρίσεων και πώς είναι τώρα αλλά συγκρίνοντας πώς θα ήταν η σημερινή κατάστασή μας αν δεν υπήρχε η ΕΕ.

Η Ευρώπη έχει κάνει άλματα τα τελευταία 40 χρόνια της πορείας της. Όταν η χώρα μας εντάχθηκε στην ευρωπαϊκή οικογένεια το 1981, η τότε ΕΟΚ περιλάμβανε 10 χώρες και οι πολιτικές αφορούσαν μονάχα την Κοινή Αγροτική Πολιτική, την Τελωνειακή Ένωση και την αναπτυξιακή βοήθεια. Σήμερα δεν υπάρχει σχεδόν κανένας τομέας χωρίς ευρωπαϊκή παρουσία. Αυτή η θεαματική επέκταση της ευρωπαϊκής εννοποίησης τόσο γεωγραφικά όσο και σε νέες πολιτικές είναι αποτέλεσμα και απόδειξη της επιτυχίας της.

Η ΕΕ είναι η πιο ολοκληρωμένη μορφή περιφερειακής συνεργασίας και αποτελεί παγκόσμιο υπόδειγμα ειρηνικής συνύπαρξης. Είναι μια ένωση κυρίαρχων κρατών, μια Συμπολιτεία, που στηρίζεται στην ελεύθερη βούληση των λαών της. Η ΕΕ πρέπει να γίνεται αποδεκτά όχι μόνο από την πλειονότητα του συνόλου των ευρωπαίων πολιτών αλλά από την πλειονότητα καθενός από τους 27 λαούς που την απαρτίζουν.

Η δημοκρατική της συγκρότηση εξηγεί και την πολυπολκότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Η πρόσφατη ελληνογαλλική αμυντική συμφωνία όχι μόνο δεν εμποδίζει την ενίσχυση της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας αλλά αντιθέτως θα μπορούσε να λειτουργήσει ως υπόδειγμα συνεργασίας και περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών στον αμυντικό τομέα.

Ο Δημήτρης Κούρκουλας διετέλεσε υφυπουργός Εξωτερικών και πρέσβης της ΕΕ στον Λίβανο, στη Βουλγαρία και στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο του «Μην πυροβολείτε την Ευρώπη».

Νέα μεγάλα διλήμματα για την Ευρώπη

ΤΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΥ
ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ

Τα μεγάλα διλήμματα για την ΕΕ αφορούν κατεξοχήν τομείς στους οποίους αποφασίζει με ομοφωνία. Κι επειδή η ομοφωνία δεν προβλέπεται να εκλείψει, τα διλήμματα θα παραμείνουν.

Μου ζητήθηκε να εστιαστώ στο πεδίο της οικονομίας, και ξεκινώ από την ευρωζώνη. Κατά την προηγούμενη δεκαετία είχαμε πολιτικές λιτότητας, αποπληθωρισμό και ανεπαρκή ζήτηση. Πλέον, στη μετα-πανδημία περίοδο έχουμε πλεονάζουσα ζήτηση και πολιτικές επεκτατικές (δημοσιονομικές και νομισματικές) που κατηγορούνται για τη συμβολή τους στην αύξηση του πληθωρισμού.

Επομένως, ένα διπλό πρόβλημα αφορά την ισορροπία νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και κατεξοχήν την ΕΚΤ. Πώς βγαίνει από μια κατάσταση πολύ χαμηλών επιτοκίων, όταν οι πληθωριστικές πιέσεις είναι ήδη ορατές (όταν το δημόσιο χρέος είναι πάνω από 100% και στις μεσογειακές οικονομίες πάνω από 120% και 140%) χωρίς να οδηγηθεί σε μια νέα κρίση χρέους, νέο κύκλο δημοσιονομικής λιτότητας, νέα άνοδο του εθνικιστικού λαϊκισμού;

Και μια ακόμα διπλή πρόκληση: πώς μεταρρυθμίζεις τη δημοσιονομική αρχιτεκτονική της ευρωζώνης ώστε να μπορεί να ασκεί αντικυκλική πολιτική; Στη θεωρία την απάντηση την ξέρουμε: δημοσιονομική ικανότητα, προϋπολογισμός μακροοικονομικής σταθεροποίησης, ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης από την ανεργία. Το να φτάσουμε εκεί στην πράξη είναι πολύ δυσκολότερο.

Και πώς εξασφαλίζεις φθηνά επενδυτικά κεφάλαια (κοινού δανεισμού – αυτό εννοούν όσοι μιλούν για μονιμοποίηση Ταμείου Ανάκαμψης); Πώς χρηματοδοτείς τεράστιες επενδύσεις για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση χωρίς να φορτώνεις στο Δημόσιο χρέος κρατών που δεν έχουν δημοσιονομικό χώρο;

Να ορισμένα από τα σημαντικά οικονομικά διλήμματα της ΕΕ.

Ο Γιώργος Παγουλάτος είναι καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, γενικός διευθυντής ΕΛΙΑΜΕΠ

Η δοκιμασία των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών στην Πολωνία

ΤΟΥ
ΣΤΕΛΙΟΥ
ΠΕΤΡΑΚΗ

Η πολιτική της Πολωνίας απέναντι στη Δικαιοσύνη της χώρας με συμπεριφορές αποκλίνουσες του ευρωπαϊκού δικαιοπολιτικού κεκτημένου προσβάλλουν τον νομικό πολιτισμό της Ευρώπης και θίγουν ευθέως τα θεμέλια της ευρωπαϊκής δικαιοταξίας. Η ευρωπαϊκή διακυβέρνηση θεμελιώνεται πάνω στις ευρωπαϊκές αξίες και αρχές με δεσπόζουσα θέση τα δικαιώματα του ανθρώπου, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, καθώς και την ομοιόμορφη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου. Οι θέσεις και η στάση της Πολωνίας της μη συμμόρφωσης πρακτικά κλονίζουν τις βάσεις της ιδιότυπης ευρωπαϊκής συμπολιτείας κρατών και λαών όπως αυτά έχουν οριστεί από την απαρχή της ενοποιητικής διαδικασίας. Και δεν είναι μόνο η κατάλυση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης, αλλά και η ευθεία αμφισβήτηση της υπεροχής του κοινοτικού/ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού δικαίου, αλλά και του ρόλου του Δικαστηρίου της ΕΕ. Η διαπίστωση από το Δικαστήριο ΕΕ της σοβαρής παραβίασης των εν λόγω αρχών καταδεικνύει τη σοβαρότητα της «πρόκλησης» και καλεί για μια θεσμική απάντηση σε αυτή την παραβατική συμπεριφορά θεσμικού χαρακτήρα χώρας-μέλους. Και η απάντηση αυτή δεν πρέπει μόνο να περιοριστεί στην επιβολή κυρώσεων οικονομικού χαρακτήρα (καταβολή – έστω υψηλού – προστίμου), αλλά και να θίξει – ακόμη και αν πολιτικά φαίνεται δύσκολο – το θεσμικό status της εγκαλούμενης χώρας στο σύστημα της Ένωσης (π.χ. αναστολή δικαιωμάτων). Άλλως, η συνοχή μεταξύ της έννοιας και της πραγματικότητας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, που προωθεί το ενωσιακό δίκαιο και διασφαλίζει το ΔΕΕ, που δοκιμάζεται με ορισμένες θέσεις από τις χώρες του Βίσεγκραντ, μπορεί να προσλάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις σε δύσκολη για το μέλλον της Ευρώπης συγκυρία.

Ο Στέλιος Πετράκης είναι ομ.σ. καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, κοσμητορας Νομικής Σχολής Νεάπολης Πάφου, π. πρέσβης - Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ελλάδας, Συμβούλιος της Ευρώπης

Κυβερνήσεις συνεργασίας υπονομεύουν τη σταθερότητα

Από το 2010, μετά τη διακρίβωση της χρεοκοπίας και το πρώτο Μνημόνιο, εκφράστηκαν στον δρόμο κυρίως τα άκρα, που έδωσαν κάλυψη στις διάφορες, συμπληρωματικές μεταξύ τους, εκδοχές «Αγανακτισμένων» και, συχνά βία, έκαναν αισθητή την παρουσία τους στην πολιτική και στην κοινωνική ζωή. Οι δυνάμεις

ΤΟΥ
ΗΛΙΑ
ΚΑΝΕΛΛΑ

αυτές, τμήμα των οποίων έφερε στη Βουλή τη Χρυσή Αυγή ενώ άλλα τμήματά τους οδήγησαν στην κυβέρνηση τον ΣΥΡΙΖΑ και τους ΑΝΕΛ, στοιχίστηκαν στο «Όχι» του δημοψηφίσματος και συνέβαλαν στην καλλιέργεια διχαστικού λόγου και αντιδημοκρατικών μεθοδεύσεων. Η συμπληρωματικότητα του δεξιού και του αριστερού λαϊκισμού ή, κατά έναν άλλο ορισμό, οι παθοί της αντιελίτ κουλτούρας της εκθροπάθειας, το «φαιοκόκκινο μέτωπο», εκφράζεται μέχρι και σήμερα υπονομευτικά στο εμβολιαστικό πρόγραμμα του κράτους, υπονομεύοντας για ακόμα μια φορά την πορεία της ελληνικής φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Ο χώρος αυτός, ιδεολογικά ποικίλος αλλά σε κάθε περίπτωση αντιφιλελεύθερος, προσδοκεί να αναδυθεί εκ νέου από ένα πολιτικό περιθώριο μέσω της επόμενης εκλογικής διαδικασίας, που θα γίνει με απλή αναλογική. Οι σχηματισμοί, με πρώτο τον ΣΥΡΙΖΑ, που υπόσχονται κυβερνήσεις συνεργασίας, επενδύουν κυρίως σε μια νέα διάρεση και στην υπονόμηση της πορείας της χώρας υπό συνθήκες ομαλότητας. Μακριά από την απαραίτητη για την ανάπτυξη της χώρας σταθερότητα.

Όσοι επικαλούνται το ευρωπαϊκό παράδειγμα πολιτικών συνεργασιών, κατά τη γνώμη μου, παραβλέπουν τα βαθιά ρήγματα ανάμεσα σε διαφορετικές πολιτικές κουλτούρες που άφησαν τα ίχνη τους την τελευταία δεκαετία. Παραγνωρίζουν ακόμα ότι τις κυβερνήσεις συνεργασίας στην Ελλάδα τις γέννησαν κρίσεις και σε καμία περίπτωση δεν έφεραν πολιτική σταθερότητα. Δεν μπορούν να την εγγυηθούν ούτε σήμερα οι δυνάμεις που ενώ προσβλέπουν σε κυβερνήσεις συνεργασίας, δρουν και αναπαράγουν κλίμα εκθροπάθειας. Με άλλα λόγια, προέχουν η στρατηγική ήττα και η διάλυση του ΣΥΡΙΖΑ, ιδίως για τις φιλοευρωπαϊκές και φιλελεύθερες δυνάμεις. Κι αυτή χρειάζεται να είναι η βασική στρατηγική τους.

Ο Ηλίας Κανέλλας είναι δημοσιογράφος

Η παιδαγωγική της αυτοδυναμίας

ΤΟΥ
ΛΕΥΤΕΡΗ
ΚΟΥΡΣΟΥΛΑ

Με πολύ ενδιαφέροντα και πρωτότυπο τρόπο, με μια έρευνα χρήσιμη για την καταγραφή πολιτικών επιλογών και προτιμήσεων, ο Στράτος Φαναράς θέτει στη συζήτηση, ως μετα-πολιτικό δεδομένο, όπως απρόσφορα εκτιμά ορίστηκε, το ζήτημα «αυτοδυναμία ή κυβερνήσεις συνεργασίας».

Από τα στοιχεία προκύπτει μια συγκεντρωμένη, στον χώρο του Κέντρου κυρίως, απόκλιση υπέρ των κυβερνήσεων συνεργασίας. Θα είχε πολιτική αξία αυτή η καταγραφή, αν δεν επρόκειτο για μια πολιτική επιθυμία μάλλον, παρά για μια ώριμη, κατασταλαγμένη με την εμπειρία του χρόνου μέσα της, επιλογή.

Ηδη, ενόψει των προσεχών εκλογών, το ενδεχόμενο συνεργασίας απομακρύνεται, αφού ο κ. Μητσοτάκης με σαφήνεια έχει ταχθεί υπέρ της επαναληπτικής εκλογής, μετά εκείνη που θα πραγματοποιηθεί με «την απλή αναλογική». Η αντίθετη πρόθεση του κ. Τσίπρα είναι μόνο προϊόν ανάγκης.

Ας μην γελιόμαστε. Στη χώρα έχει για δεκαετίες επιλεγεί μια παιδαγωγική αυτοδυναμίας. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, που έβλεπε την πολιτική ως όργανο πλήρους εξουσίας, υπηρέτησε, με τον εκλογικό νόμο ως μέσο, αυτήν την επιλογή. Εκτοτε, τα κόμματα, πλην μικρών έκτακτων φάσεων, προσαρμόστηκαν σε αυτή την πραγματικότητα και κατά καιρούς επίμονα εργάστηκαν για την αντοχή της.

Η προτίμηση στην αυτοδυναμία είναι μια ακόμη εκδήλωση πολιτικής καθυστέρησης, αφού δι' αυτής θεωρείται ότι η κυβερνητική εξουσία είναι ευκολότερα διαθέσιμη στο πολιτικό σχέδιο του κόμματος, με το κράτος, πέραν ελέγχου, ως μέσο της συντήρησής του.

Ο Λεύτερης Κουρσογιάλας είναι πολιτικός επιστήμονας

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, που έβλεπε την πολιτική ως όργανο πλήρους εξουσίας, υπηρέτησε, με τον εκλογικό νόμο ως μέσο, αυτήν την επιλογή. Εκτοτε, τα κόμματα, πλην μικρών έκτακτων φάσεων, προσαρμόστηκαν σε αυτή την πραγματικότητα και κατά καιρούς επίμονα εργάστηκαν για την αντοχή της.

Κλιματική αλλαγή: Να αποκτήσουμε την αίσθηση του κατεπείγοντος

Tzina Mouskoliou

Margo Tsigotides

Tz. Μουσκολιού: Ποια είναι τα κρίσιμα βήματα που οι κυβερνήσεις θα πρέπει οπωσδήποτε να κάνουν ώστε να αντιμετωπίσουν την κλιματική κρίση; Δεν γνωρίζουμε πραγματικά εάν οι στόχοι θα επιτευχθούν, επομένως, ρεαλιστικά, ποια είναι τα κρίσιμα πράγματα που θα έπρεπε να γίνουν;

Margo Tsigigotis Oge: Η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα και από μόνη της δεν μπορεί να επιλύσει την κλιματική κρίση, όμως υπάρχουν πράγματα που θα έπρεπε να κάνει η κυβέρνηση και πραγματικά χάρηκα όταν άκουσα τους πολιτικά υπεύθυνους της χώρας βασικά να παραδέχονται ότι αυτά που συμβαίνουν στην Ελλάδα, με όλες αυτές τις δασικές πυρκαγιές, οφείλονται στην κλιματική αλλαγή. Το πρώτο και το πιο σημαντικό πράγμα είναι ο περιορισμός των επιπτώσεων. Ξέρετε, η Ελλάδα μαζί με άλλες χώρες έχει προσδιορίσει πολιτικές που θα είναι κρίσιμης σημασίας για τα επόμενα 20-40 χρόνια. Η Ελλάδα θα πρέπει να μετακινηθεί από τα ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, εννοώ ηλιακές και αιολικές πηγές. Αυτό είναι το πρώτο πράγμα που χρειάζεται να κάνει η χώρα. Το δεύτερο είναι ότι χρειάζεται να μετακινηθεί από τα οχήματα με βενζίνη και πετρέλαιο, λεωφορεία, ηλεκτρονικά οχήματα κ.λπ. Η χώρα δυστυχώς, όπως και κάθε άλλη χώρα, θα πρέπει να αρχίσει να σκέφτεται πώς θα προσαρμοστεί στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Margo Tsigigotis Oge, Former Director of the Office of Transportation and Air Quality at the United States Environmental Protection Agency, Chair of the Board of the International Council on Clean Transportation (ICCT), Author of «Driving the Future: Combating Climate Change with Clean Cars»

Tzina Mouskoliou, δημοσιογράφος

Η ανθρωπολογική πρόκληση της τεχνητής νοημοσύνης

Ευάγγελος Βενιζέλος

Κωνσταντίνος Δασκαλάκης

Ευ. Βενιζέλος: Αγαπητέ κύριε Δασκαλάκη, είναι μια ευκαιρία να ξεκινήσουμε, προκειμένου να διευκολύνουμε και όλους τους φίλους και τις φίλες που μας παρακολουθούν, επιχειρώντας να δώσουμε έναν μικρό εύληπτο ορισμό για το τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη, τι είναι η μηχανική μάθηση, πώς αυτό συνδέεται με την Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση και όλα τα συναφή θέματα.

Κ. Δασκαλάκης: Η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα ευρύτερο πεδίο που έχει μεγάλη ιστορία, αυτή η ιστορία αρχίζει ήδη από το 1950, και η μηχανική μάθηση είναι ένα υποσύνολο της τεχνητής νοημοσύνης. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει μια πολύ ευρεία στόχευση, είναι το πώς να φτιάξουμε νοήμονες μηχανές – ό,τι μπορεί αυτό να σημαίνει. Για να το πετύχουμε αυτό, υπάρχουν πολλών ειδών τεχνικές τις οποίες θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε. Οι τεχνικές αυτές έχουν να κάνουν και με software και με hardware, έχουν να κάνουν πάρα πολύ με αλγορίθμους. Ενα κομμάτι αυτών των αλγορίθμων έχει να κάνει με την επεξεργασία δεδομένων που μια νοήμων μηχανή αντιλαμβάνεται, μαζεύει από το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται και θέλει να χρησιμοποιήσει αυτή την πληροφορία, αυτά τα δεδομένα, αυτές τις μετρήσεις, για να κάνει προβλέψεις για το τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον ή οι πράξεις της μηχανής τι αποτέλεσμα θα έχουν για την εμπειρία της στο μέλλον. Για να συνοψίσω, η μηχανική μάθηση είναι ένα κομμάτι της τεχνητής νοημοσύνης και είναι αυτό το κομμάτι το οποίο έχει να κάνει με την επεξεργασία δεδομένων, με τον σκοπό, πρώτα από όλα, να κάνουμε προβλέψεις για το τι μέλλει γενέσθαι, τι θα δούμε στο μέλλον, αλλά επίσης – και ίσως πιο σημαντικό – για το πώς οι πράξεις οι δικές μας, οι πράξεις της μηχανής, θα επηρεάσουν τον κόσμο στον οποίο θα βρεθούμε μετά τη λήψη αυτών των αποφάσεων και πράξεων.

Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, καθηγητής του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και

Επιστήμης Υπολογιστών του MIT και μέλος του Εργαστηρίου Πληροφορικής και Τεχνητής Νοημοσύνης του MIT

Ευάγγελος Βενιζέλος, πρώην αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ

Η έκπληξη της πανδημίας και η ενεργοποίηση της πολιτικής φαντασίας

Χρήστος Μιχαηλίδης

Geoff Mulgan

Χρ. Μιχαηλίδης: Τα τελευταία περίπου δύο χρόνια οι πολιτικές επιβαρύνθηκαν πάρα πολύ, στην πραγματικότητα σχεδόν ανατράπηκαν, από αυτή την τρομερή πανδημία. Τώρα, πώς μπορεί κανείς να κοιτά την επόμενη μέρα όταν η τρέχουσα μέρα, αυτή που ζούμε, είναι γεμάτη από αβεβαιότητες και από φόβο;

Geoff Mulgan: Ακόμα και πριν από τον COVID είχα έναν τρόπο σκέψης σχετικά με την πολιτική μας κατάσταση. Χρησιμοποίησα τη συγκεκριμένη ιδέα της θέσης, αντίθεσης και σύνθεσης. Άρα, πριν από 20 ή 30 χρόνια η πολιτική μας κυριαρχούνταν από αυτό που θα λέγαμε θέση, τη θέση ότι με την παγκοσμιοποίηση η φιλελεύθερη δημοκρατία θα έκανε τα πράγματα καλύτερα για όλους. Αυτός ήταν ο ισχυρισμός της παγκόσμιας ελίτ και πολλών πολιτικών κομμάτων, τόσο και της Αριστεράς όσο και της Δεξιάς. Μετά την κρίση κυριάρχησε η αντίθετη άποψη, που έλεγε πώς όλα αυτά φτώχυναν τους ανθρώπους. Ο COVID είναι τώρα μια μεγάλη έκπληξη, ένα καινούργιο συστατικό στο μείγμα, διότι ανάγκασε τις κυβερνήσεις να γίνουν πολύ ενεργές, αλλά επίσης τις ανάγκασε να ακολουθήσουν την επιστήμη και να μη βασίζονται μόνο στη λαϊκιστική ρητορική τους. Και αυτές οι κυβερνήσεις που τα κατάφεραν καλύτερα συνήθως ήταν κανές με αθόρυβο τρόπο, ταπεινές ως προς τη δουλειά που κάνουν, αλλά επίσης ήταν αποφασιστικές.

Geoff Mulgan, professor of Collective Intelligence, Public Policy and Social Innovation at University College London

Χρήστος Μιχαηλίδης, δημοσιογράφος

Το Αφγανιστάν, η συμφωνία AUKUS και οι προκλήσεις της Κίνας

Αγγ. Αθανασόπουλος

Αγγ. Αθανασόπουλος: Στο πλαίσιο του κόσμου μετά την AUKUS, πώς βλέπετε την αντιπαλότητα ΗΠΑ - Κίνας, κυρίως στην περιοχή του Ινδικού - Ειρηνικού και επίσης σε άλλες περιοχές στις οποίες πιστεύετε ότι ήδη επεκτείνεται ή θα μπορούσε πιθανά να επεκταθεί;

David Gordon: Η προβολή που δόθηκε στη συμφωνία AUKUS σε μεγάλο βαθμό καθοδηγήθηκε από τα γεγονότα στο Αφγανιστάν και από το γεγονός ότι, παρά τα όσα είπε ο πρόεδρος Μπάιντεν, που τα αποκάλεσε μια μεγάλη επιτυχία, που βεβαίως ήταν από υλικοτεχνικής πλευράς, νομίζω ότι το αποτέλεσμα στο Αφγανιστάν ήταν μια στρατηγική αποτυχία για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Νομίζω ότι η κυβέρνηση Μπάιντεν το αναγνωρίζει αυτό και ήταν πολύ πολύ σημαντικό για την κυβέρνηση Μπάιντεν να τονίσει το γεγονός ότι το πλαίσιο του Αφγανιστάν και ο λόγος για την ταχεία απόσυρση των ΗΠΑ ήταν να εστιάσει πιο ειδικά στις προκλήσεις

Αυτό που πραγματικά είναι η AUKUS είναι μια προσπάθεια αύξησης της στρατιωτικής ικανότητας ενός εξέχοντος συμμάχου των ΗΠΑ σε μια περιοχή στην οποία ο ανταγωνισμός αυξάνεται. Και αυτή η περιοχή είναι κάτω από τη θάλασσα, με υποβρύχια. Νομίζω ότι αυτό αφορά κυρίως την Κίνα, αφορά μια μακροχρόνια προσπάθεια να αποθαρρυνθεί στρατιωτικά η Κίνα

David Gordon

που δημιουργεί η Κίνα στις ζώνες Ασίας - Ειρηνικού και Ινδικού - Ειρηνικού. Άρα, αυτό που πραγματικά είναι η AUKUS είναι μια προσπάθεια αύξησης της στρατιωτικής ικανότητας ενός εξέχοντος συμμάχου των ΗΠΑ σε μια περιοχή στην οποία ο ανταγωνισμός αυξάνεται. Και αυτή η περιοχή είναι κάτω από τη θάλασσα, με υποβρύχια. Νομίζω ότι αυτό αφορά κυρίως την Κίνα, αφορά μια μακροχρόνια προσπάθεια να αποθαρρυνθεί στρατιωτικά η Κίνα, και νομίζω ότι το κύριο γεωγραφικό σημείο εστίασης αυτής της αποθάρρυνσης είναι η περιοχή γύρω από την Ταϊβάν, και να αυξηθεί ο κίνδυνος της Κίνας σε μια προσπάθεια να αποκτήσει τον έλεγχο της Ταϊβάν με στρατιωτικά μέσα. Φυσικά, η πρόκληση εδώ είναι ότι αυτή η αύξηση με επιπλέον δυνατότητες για τους Αυστραλούς θα χρειαστεί πάνω από δέκα χρόνια για να αναπτυχθεί.

David Gordon, Senior Advisor & Eurasia Group

Άγγελος Αθανασόπουλος, δημοσιογράφος

Ο Μπάιντεν, ο Σι Τζινπινγκ, η Ευρώπη και η αναθεώρηση των συμμαχιών

Παύλος Τσίπρας

Edward Luce

Π. Τσίπρας: Το ζήτημα είναι εάν η Δύση ως έννοια, ως μια συμμαχία που βασίζεται σε κοινές αξίες και αμοιβαία συμφέροντα, εξακολουθεί να υπάρχει, εξακολουθεί να έχει νόημα. Μάπως βρισκόμαστε ήδη σε έναν κόσμο πέρα από τη Δύση;

Edward Luce: Νομίζω ότι είμαστε κάπου ενδιάμεσα. Θα υπάρξουν ζητήματα a-la-carte, στα οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θα συμφωνήσουν. Θα υπάρξουν και ζητήματα στα οποία η Αμερική αισθάνεται ότι είναι σχεδόν μόνη της. Ίσως, εάν προσθέσετε τη Βρετανία, τον Καναδά και την Αυστραλία, θα είναι μια πιο αγγλοσφαιρική, κάπως μικρότερη συμμαχία, όμως νομίζω ότι η κυβέρνηση Μπάιντεν αισθάνεται πως η Ευρώπη δεν συμφωνεί με τη διάγνωσή του, τη διάγνωση του Μπάιντεν που έχει δικομματική συναίνεση ως προς το ότι η Κίνα είναι το πρωτεύον ζήτημα και ότι η περιοχή του Ινδικού - Ειρηνικού είναι η πιο σημαντική σκηνή της γεωπολιτικής. Νομίζω ότι υπάρχει μια αντίληψη η οποία πιθανά βασίζεται σε κάποιες αλήθειες: ότι η Ευρώπη έχει μια πολύ πιο εμπορική άποψη για το τι θα ήθελε να κερδίσει από τη σχέση με την Κίνα. Πριν από την ορκωμοσία του Μπάιντεν αλλά μετά την εκλογή του η Κίνα και η Ευρώπη υπέγραψαν αυτή τη μεγάλη επένδυση, ολοκλήρωσαν αυτή τη μεγάλη επενδυτική συνθήκη, η οποία πραγματικά ενόχλησε τον Μπάιντεν, και μετά η Κίνα υπερέβαλε, όπως συχνά κάνει υπό τον Σι Τζινπινγκ, και άρχισε να στοχεύει μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όμως σαν ξέσπασμα θυμού για την κριτική που ασκήθηκε σχετικά με την παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα, και έτσι αυτή η συμφωνία πάγωσε. Όμως, αυτή είναι μια πρόωπη ένδειξη ότι ο Μπάιντεν θέλει να έχει επιθετικούς συμμάχους, αλλιώς θα προχωρήσει μόνος του.

Edward Luce, Journalist, «Financial Times» chief US commentator; columnist based in Washington, D.C.

Παύλος Τσίπρας, δημοσιογράφος

Η συμβίωση με την Ρωσία και τα διλήμματα της Ευρώπης

Γ. Κουτσομύτης: Έχουμε δει πολλές συζητήσεις τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά τις εξελίξεις του 2014 στην Ουκρανία, σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ρωσίας. Ποια είναι η κατάσταση αυτή τη στιγμή, ποιο είναι το τοπίο, και θα έπρεπε η ΕΕ να επιδιώξει μια λειτουργική σχέση με τη Μόσχα ανεξάρτητα από τη ρωσική επιθετικότητα στην Ουκρανία, στις Βαλτικές Χώρες και στη Λευκορωσία;

Ian Lesser: Αναμφισβήτητα οι ευρωπαίοι υπεύθυνοι χάραξης

Γιάννης Κουτσομύτης

Ian Lesser

πολιτικής γνωρίζουν πολύ καλά την ανάγκη να αντιδράσουν σε αυτά που έχει κάνει η Ρωσία όλα αυτά τα χρόνια στην Ουκρανία, την υποστήριξη προς τη Λευκορωσία, την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις περιοχικές πολιτικές της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή. Μπορεί κανείς να φτιάξει μια μεγάλη λίστα με παράπονα και ανησυχίες που έχουν οι ευρωπαϊκές χώρες, αλλά φυσικά δεν απασχολούν στον ίδιο βαθμό ολόκληρη την ήπειρο, υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφορές. Για την Πολωνία έχει ένα συγκεκριμένο νόημα, δεδομένης της ιστορίας της και του γεγονότος ότι όλες οι χώρες της Βαλτικής αντιμετωπίζουν ευθέως τη ρωσική εξουσία στην περιοχή τους. Αυτό ισχύει επίσης σε κάποιες περιοχές γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα, όμως αν το δει κανείς από την πλευρά της Νότιας Ευρώπης ή ακόμα και από τη Γαλλία και μερικές φορές και από τη Γερμανία, η εικόνα είναι πολύ πιο πολύπλοκη, με σημαντική οικονομική αλληλεξάρτηση, με πολύ σημαντική ενεργειακή εξάρτηση και γενικά με την επιθυμία να βρεθεί ένα modus vivendi με τη Μόσχα και να γίνει κατανοητό ότι ακόμα κι αν είσαι πιο αυστηρός με το ένα ζήτημα, για όλα αυτά τα ζητήματα που συζητούμε, τελικά η Ευρώπη πρέπει με κάποιον τρόπο να ζήσει με τη Ρωσία. Και θα έλεγα ότι περίπου αυτό είναι η δυναμική που βρίσκεται στο τραπέζι αυτή τη στιγμή.

Ian Lesser, Acting President, German Marshall Fund of the US

Γιάννης Κουτσομύτης, δημοσιογράφος

Η πανδημία ως καταλύτης για την εμφάνιση ανορθολογικών συμπεριφορών

Πέτρος Παπασαραντόπουλος

Cas Mudde

Πέτρος Παπασαραντόπουλος: *Καθηγητά Mudde, είναι χαρά μας να σας έχουμε μαζί μας και ελπίζω ότι θα έχουμε μια παραγωγική συζήτηση, ξεκινώντας από ένα νέο φαινόμενο. Όπως φαίνεται, η πανδημία λειτουργήσει ως καταλύτης για την εμφάνιση ανορθολογικών συμπεριφορών: άρνηση της επιστήμης, άρνηση της ιδίας της ύπαρξης του ιού, άρνηση του εμβολιασμού, άρνηση της χρήσης μάσκας. Μια νέα κοινωνική ταυτότητα φαίνεται να έχει αναδυθεί, αυτή των αρνητών της πανδημίας. Πώς το εξηγείτε αυτό;*

Cas Mudde: Αυτό το φαινόμενο έχει τις ρίζες του κυρίως σε μια αντικυβερνητική/αντικρατική θέση, η οποία προέρχεται από μια ποικιλία διαφορετικών θέσεων. Από τη μια πλευρά, προέρχεται από λαϊκιστές, κυρίως δεξιούς, αλλά όχι αποκλειστικά, οι οποίοι είναι κατά του κράτους. Επειδή δεν το εμπιστεύονται ή αυτό διαφθείρεται κ.λπ. Και έτσι αυτό εντάσσεται σε μια μακρόχρονη, συνεχιζόμενη διαδικασία. Ενα άλλο είναι, νομίζω, συνέπεια λίγο πολύ της νεοφιλελεύθερης εποχής και αυτού του είδους της ελευθεριακής θέσης, της εγωκεντρικής θέσης των ανθρώπων που απλώς σκέφτονται «καλά, δεν με επηρεάζει εμένα, οπότε δεν πρόκειται να το κάνω αυτό». Σκέφτονται μόνο ατομικά, όχι συλλογικά. Και στη συνέχεια, υπάρχει ένα είδος αντικρατισμού στην Αριστερά, η οποία έχει μεγαλύτερη ιστορία με τους αντι-εμβολιαστές, ας πούμε, στο κίνημα υπέρ της φύσης, τους οπαδούς της γιόγκα, που στην πραγματικότητα συχνά έχει επίσης μια αρκετά ελευθεριακή δύναμη.

Cas Mudde, καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο της Τζόρτζια, ΗΠΑ

Πέτρος Παπασαραντόπουλος, Εκδότης, Συγγραφέας

Το φαινόμενο έχει τις ρίζες του κυρίως σε μια αντικυβερνητική/αντικρατική θέση, η οποία προέρχεται από μια ποικιλία διαφορετικών θέσεων. Από τη μια πλευρά, προέρχεται από λαϊκιστές, κυρίως δεξιούς, αλλά όχι αποκλειστικά, οι οποίοι είναι κατά του κράτους. Επειδή δεν το εμπιστεύονται ή αυτό διαφθείρεται κ.λπ. Και έτσι αυτό εντάσσεται σε μια μακρόχρονη, συνεχιζόμενη διαδικασία

ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Η κρίση ως κανονικότητα

Η πύκνωση του χρόνου είναι χαρακτηριστικό των κρίσεων. Όσο διαρκεί μια κρίση υπάρχει η αίσθηση ότι ο χρόνος κινείται με μεγαλύτερη ταχύτητα, ότι κάθε ημέρα φέρνει νέα γεγονότα, συγκρούσεις, εκπλήξεις, ανατροπές, διαμορφώνει νέες καταστάσεις. Το συνέδριο του Κύκλου Ιδεών «Η Ελλάδα Μετά V» διεξήχθη στις 11-12 Οκτωβρίου 2021, με κεντρικό θέμα το ερώτημα: Από την κρίση στην κανονικότητα ή η κρίση ως κανονικότητα;

Από τότε πέρασαν περίπου τρεις μήνες, τόσο πυκνοί και πλούσιοι σε εντυπώσεις που επιβεβαιώνουν με μεγάλη ταχύτητα το βασικό συμπέρασμα του συνεδρίου ότι η κρίση είναι πλέον η νέα κανονικότητα.

■ **Η πρώτη ενότητα** του συνεδρίου ήταν αφιερωμένη στη θέση της Ελλάδας απέναντι στα **νέα μεγάλα διακυβεύματα** που επηρεάζουν καταλυτικά κάθε συζήτηση για το μέλλον: κλιματική αλλαγή, τεχνητή νοημοσύνη, ο κίνδυνος μιας διαρκούς υγειονομικής κρίσης. Πριν από τρεις μήνες δεν είχε εμφανιστεί η παραλλαγή Ομικρόν, η γενική αίσθηση ήταν ότι το 2022 δεν θα είναι μια τρίτη χρονιά πανδημίας με περιοριστικά μέτρα και ανάγκη για κρατικές ενισχύσεις προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Είναι προφανές ότι όσα συζητήθηκαν στην πρώτη ενότητα απέκτησαν στο μεταξύ πιο επείγοντα και επιτακτικό χαρακτήρα.

■ **Η δεύτερη ενότητα** του συνεδρίου είχε ως αντικείμενο το στοίχημα της **συμπεριληπτικότητας** τώρα που η ελληνική οικονομία βρίσκεται μεταξύ κρίσης, ανάκαμψης, νέων ανισοτήτων και μετασχηματισμού. Από αυτή την οπτική γωνία συζητήθηκαν το σχέδιο αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων (όχι μόνο του Ταμείου Ανάκαμψης, αλλά και του νέου ΕΣΠΑ και της νέας ΚΑΠ), το δημοσιονομικό και χρηματοοικονομικό πλαίσιο, ο τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνουν τις νέες ευκαιρίες αφενός μεν οι μεγάλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, αφετέρου δε οι μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις τόσο στους παραδοσιακούς κλάδους όσο και στους κλάδους των νέων τεχνολογιών. Στο μεταξύ όμως κυριάρχησε η ενεργειακή κρίση, πιο συγκεκριμένα η εκτίναξη των τιμών του φυσικού αερίου με όσα αυτή συνεπάγεται, έγιναν πολύ πιο αισθητές οι επιπτώσεις της πανδημίας στη διεθνή εφοδιαστική αλυσίδα, το ζήτημα της ακρίβειας και οι επιπτώσεις στο καλάθι της νοικοκυριάς κατέστησαν το μείζον οικονομικό ζήτημα για

τους πολίτες, ο πληθωρισμός διεθνώς και πάντως στην ευρωζώνη φάνηκε ότι μπορεί να έχει μεγαλύτερη διάρκεια και βάθος, η συζήτηση για τη νομισματική πολιτική, την ποσοτική χαλάρωση και τα επιτόκια έγινε πολύ πιο πιεστική, το κόστος δανεισμού για την Ελλάδα εξακολουθεί να είναι χαμηλό, αλλά σαφώς υψηλότερο από ό,τι πριν από τρεις μήνες.

■ **Η τρίτη ενότητα** του συνεδρίου είχε ως αντικείμενο τη **στρατηγική ανασυγκρότηση της Δύσης** υπό την επιρροή των μηνυμάτων που εξέπεμψαν η αποχώρηση των ΗΠΑ από το Αφγανιστάν και η πανηγυρική στροφή του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ προς την Κίνα και τον λεγόμενο Ινδοειρηνικό Ωκεανό με την ανακοίνωση της ΑUKUS. Συζητήσαμε τις επιπτώσεις της στροφής αυτής στον ρόλο του ΝΑΤΟ και στον χώρο της Μεσογείου και των Βαλκανίων. Προσπαθήσαμε να τοποθετήσουμε τα μεγάλα ζητήματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας στο πλαίσιο αυτό. Μέσα στις λίγες εβδομάδες που ακολούθησαν, το ενδιαφέρον των ΗΠΑ εστιάστηκε και πάλι στην Ευρώπη και με αφορμή την ενδεχόμενη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία η συζήτηση που διεξάγεται μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας αφορά ουσιαστικά τις σφαίρες επιρροής στην Ευρώπη, δηλαδή μια νέα Γιάλτα, με την ΕΕ απούσα ως πολιτική οντότητα. Ιδιαίτερως η Γερμανία, με τη νέα κυβέρνησή της, είναι προφανώς αμήχανη καθώς πρέπει να διαχειριστεί ταυτοχρόνως τον αγωγό Nord Stream 2 και τις ενεργειακές σχέσεις της με τη Ρωσία. Μέσα στα νέα αυτά συμπραζόμενα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό ενδέχεται να αποκτήσουν παρακολουθηματικό χαρακτήρα. Ενα δε πρώτο σημαντικό δείγμα ήταν η αρνητική τοποθέτηση της αμερικανικής διοίκησης για το σχέδιο του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου EastMed.

■ **Η τέταρτη ενότητα** του συνεδρίου αναφερόταν στα νέα διλήμματα ενώπιον των οποίων βρίσκεται η ΕΕ και προσπάθησε να αναδείξει το άμεσο / πρακτικό ενδιαφέρον που έχει για την Ελλάδα η συζήτηση για το **μέλλον της Ευρώπης**. Ήδη όμως η συζήτηση αυτή επικαθορίζεται από τη στρατηγική, για να μην πω ιστορική, χαρακτηριστική σύγκρουση και διαπραγμάτευση ΗΠΑ - Ρωσίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια ουσιαστικά ερήμνη της ΕΕ και από τις εξελίξεις στα μέτωπα της ενέργειας, του πληθωρισμού και της νομισματικής πολιτικής. Ταυτοχρόνως αναμένονται κρίσιμες πολιτικές εξελίξεις σε μεγάλες χώρες - μέλη όπως η Γαλλία και η Ιταλία με αφορμή την εκλογή νέων ΠτΔ (άμεσα στην ημιπροεδρική Γαλλία και έμμεσα στην κοινοβουλευτική Ιταλία).

■ **Η πέμπτη ενότητα** του συνεδρίου ήταν στραμ-

μένη στο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. Συζητήθηκαν οι αλλαγές που επήλθαν στην κοινωνική διαστρωμάτωση, την **αντιπροσωπευτικότητα και την ανθεκτικότητα του πολιτικού συστήματος**, την επίδραση αφενός μεν νέων, πιο αυστηρών, εκδοχών «πολιτικής ορθότητας», αφετέρου δε νέων, πιο επιθετικών, μορφών αναρχολογισμού. Αφετηρία της συζήτησης ήταν σχετική έρευνα της κοινής γνώμης που πραγματοποίησε η Merton Analysis. Στο μεταξύ, διεξήχθησαν με μεγάλη συμμετοχή πολιτών οι εσωκομματικές εκλογές στο ΚΙΝΑΛ / ΠΑΣΟΚ και εμφανίζονται δημοσκοπήσεις που αμφισβητούν έντονα την εικόνα ενός διπολικού κομματικού συστήματος. Αρα όλη η συζήτηση περί (διπλών ή τριπλών) εκλογών, χρόνου διεξαγωγής των εκλογών και μορφής της επόμενης κυβέρνησης πρέπει να συνεκτιμήσει νέα δεδομένα, χωρίς τίποτα να είναι αυτονόητο.

Συνεπώς οι τρεις και πλέον μήνες που μεσολάβησαν από το συνέδριο έως σήμερα θεωρώ ότι επιτείνουν το ενδιαφέρον για τις αναλύσεις που παρουσιάστηκαν και τις συζητήσεις που διεξήχθησαν γύρω από τη νέα κανονικότητα των διαρκών και πολλαπλών κρίσεων. Καμία απλουστευτική διάθεση και καμία μορφή λαϊκισμού, αποκάλυπτου ή συγκεκαλυμμένου αλλά εξίσου δημαγωγικού και απλουστευτικού, δεν μπορούν να αποκρύψουν τα πολύπλοκα και πιεστικά ερωτήματα που τίθενται και στη χώρα μας. Οποιοσ δεν το αντιληφθεί αυτό εγκαίρως φοβάμαι ότι θα κινηθεί κάτω από τον πήχη των αναγκών της Ιστορίας.

Ο Ευάγγελος Βενιζέλος είναι πρώην αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, ιδρυτής του Κύκλου Ιδεών

Οι τρεις και πλέον μήνες που μεσολάβησαν από το συνέδριο έως σήμερα θεωρώ ότι επιτείνουν το ενδιαφέρον για τις αναλύσεις που παρουσιάστηκαν και τις συζητήσεις που διεξήχθησαν γύρω από τη νέα κανονικότητα των διαρκών και πολλαπλών κρίσεων